

Sziklavári Károly

MOSONYI MIHÁLY ZENEMŰVEINEK JEGYZÉKE

65 *Maestoso* *Gyász hangok.* *Mosonyi Mihály*

The musical score is a handwritten manuscript for a symphonic band. It begins with the number '65' in a large, bold font, followed by the tempo marking 'Maestoso' and the title 'Gyász hangok.' in a cursive script. To the right of the title is a circular stamp that reads 'FILHARMONIAI TÁRSASÁG'. Further to the right, the composer's name 'Mosonyi Mihály' is written in cursive. The score itself is written on multiple staves, each labeled with an instrument: Flute, Clarinet, Bassoon, Oboe, Horn, Trumpet, Trombone, Tuba, Snare Drum, Cymbal, and Bass Drum. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings, all written in a cursive hand. The score is organized into measures, with bar lines clearly visible. The overall appearance is that of a historical musical manuscript.

Mosonyi Mihály: *Gyász hangok* Széchenyi István halálára, zenekari verzió (1860), az eredetileg a Filharmóniai Társaság tulajdonában levő, majd a XX. század folyamán elveszett autográf partitúra kezdő kottaoldala (közzétette Fabó Bertalan az általa szerkesztett, 1910. évi *Erkel Ferencz Emlékkönyvben*)

NÉHÁNY ELŐZETES MEGJEGYZÉS

Mosonyi Mihály (1815–1870) zeneműveinek első jegyzékét Káldor János készítette el (KÁLDOR 1936), amelyet újabb összeállítások követtek Bónis Ferenc tollából (BÓNIS 1960, BÓNIS 2000). Jelen szerzőtől eredően kétfajta előzménye is volt már a mostani összesítésnek: az első műjegyzék 2015-ban, a komponista halálának bicentenáriuma, elektronikus formában látott napvilágot (tartalmazva Scholcz Péter szíves kiegészítéseit is), majd 2018-ban könyvrészként került publikálásra a második, pontosított és egyszerűsített lista (SZIKLAVÁRI 2018/2). A mostani, harmadik munka újabb bővülést hoz magával, javítva a megelőzőek tévedéseit, hibáit is. Szorosan az életműre koncentrálok, így a szükséges csekély számú kivételtől eltekintve nem tér ki a Mosonyi szerzeményeiből mások által készített átiratokra.

Az *œuvre* – akár a zeneszerző életében, akár közvetlenül utána – nem publikált része, úgy tűnik, jelentős hányadában megsemmisült: krónikási közlés szerint a Mosonszentandrás (ma: *Sankt Andrä am Zicksee*, Ausztria) élő családtag, Neuberger Jakab, „házának egyik szekrényében 1945-ig Mosonyi Mihálytól származó nagy mennyiségű kottaanyagot őrzött. Az esztendő háborús zűrzavarában azonban minden elpusztult, elégett” (GOLLOWITZER 1973, 57.). Másutt viszont rejtőzhetnek még elkallódottnak hitt vagy elfeledett Mosonyi-művek: példa rá a Scholcz Péter jóvoltából Pozsonyban föllett három egyházi alkotás (**I.A/IV.**; **I.B/5.**, **I.B/7.**), hasonlóképpen az ugyancsak általa, a budapesti Szent István Bazilikában megtalált, korábban szinte még adatokból sem ismert *4 Antiphonen in alten italienischen Styl* címet viselő ciklus; ugyanúgy a budapesti Filharmóniai Társaság kottatárának régi anyagában „elfekvő”, német nyelvű *Pater Noster*-töredék is, melyre mint újdonságra a jelen sorok írója akadt rá egy pontatlan szakirodalmi közlés nyomán. Sőt: e sorok írójának még az Országos Széchényi Könyvtár oly sokak által, ezerszer átnézett zenei gyűjteményében is sikerült több, eddig ismeretlennek számító Mosonyi-művet föllelnie 2015-ben, még hozzá nyomtatványokat(!): férfikari darabok XIX. századi kiadású partitúráit. De magángyűjteményekből is kerülhetnek még elő ismeretlen darabok vagy kéziratok: évtizedekkel ezelőtt Sonkoly István tudósított a Beliczay-család hagyatékában levő, Mosonyi-műveket is tartalmazó kottaanyagról (SONKOLY 1948, sajnos nem elég alaposággal magát a lelőhelyet illetően).

Az elveszett művek száma alig becsülhető. Némi támpontot adhat ehhez néhány opus-jelzés, amelyekkel Mosonyi meglehetősen hézagosan és következetlenséggel bánta látta el szerzeményeit. Kétszer fogott hozzá művei sorozatszerű opus-számozásához: még kezdő komponistaként kézíratainak csupán kis részén tüntette föl a jelzést (hol a latin alak rövidítését, hol annak francia megfelelőjét használva), így a legkésőbb 1839-ből származó *1. vonósnégyes* 1-es, a *4. vonósnégyes* 11-es, az 1841–42 folyamán komponált *h-moll nyitány* 15-ös, végül a *6. vonósnégyes* 17-es opus-számot visel. (A régi opus-jelzések szögletes zárójelben állnak a műjegyzékben.) Mosonyi kinyomtatott, eredeti munkái később újrakezdett opus-számozást kaptak egy ideig: ilyen az 1846 körül, Bécsben megjelent *B-dúr trió* (Op. 1), a Pesten publikált *Drey Klavierstücke* és *Zwey Perlen* (Op. 2 és 3: 1855, 1856), valamint a Lipcsében közzétett *Sechs Lieder* és *Schilflieder* (Op. 5 és 6: 1853 vagy 1854). Látható az ötvenes évekbeli számozás kronologikus kuszasága, de még kézenfekvőbb kérdés, hogy hol maradt az Op. 4? Ezt a jelzést egyetlen, általunk ismert Mosonyi-mű sem viseli, így több mint valószínű, hogy

ilyen nyomtatvány soha nem is látott napvilágot (leginkább a *Zongoraverseny* szeptett-kíséretes kamaraverzióját gyaníthatjuk erre a célra eltervezett alkotásnak: **VIII/6.**). 1856 után Mosonyi végleg abbahagyta műveinek opus-számozását.

Kompozícióit 1859 előtt eredeti családnévén: Brand (M. G. Brand) néven szignálta vagy publikálta, melyet csekély számú kivétellel a magyarosított szerzőnév váltott föl 1859-től kezdve. Ám, mint arra már C. v. Wurzbach 1868. évi *Biographisches Lexikon*-kötete is figyelmeztetett, Mosonyi Mihály nem keverendő kortársával, a szintén komponáló F. Moszonyival, aki 1861-ben, Grácban, *Quadrille nach ungarischen Nationalmelodien* címmel tett közzé önálló alkotást. A távolabbi névrokon Mocsonyi-testvérek: Sándor (Alexandre de Mocsonyi) és Jenő – műkedvelő muzsikuskok – Liszt Ferenc pesti köréhez tartoztak (PRAHÁCS 1959, 517.)

Jóllehet, az utóbbi évtizedek folyamán nagyobb mennyiségű Mosonyi-mű látott napvilágot – akár újból, akár első ízben – a modern korkövetelményeknek megfelelő kritikai kiadásban – főként Kassai István közrebocsátásaira utalva e helyütt –, messzemenőleg nem kielégítő még a komponista könnyen hozzáférhető munkáinak a száma.

Minthogy jelen műjegyzék lezárásakor úgynevezett „járványügyi” intézkedések miatt hónapok óta zárva tartanak a könyvtárak – és a további kutatóhelyek –, számos kézirat adatai hiányosak maradtak az összeállításban.

Bibliográfiai és forrásrepertórium-rövidítések:

ÁBRÁNYI 1892: Id. Ábrányi Kornél: *Az Orsz. M. Daláregyesület negyedszázados története*, Budapest, 1892

BÁRDOS 1987: Bárdos Kornél: *Eger zenéje 1687–1887*. A művek tematikus jegyzékét összeállította Vavrincz Veronika. Budapest, 1987

BÁRDOS 1993: Bárdos Kornél: *Székesfehérvár zenéje 1688–1887*. A művek tematikus jegyzékét összeállította Vavrincz Veronika. Budapest, 1993.

BÓNIS 1960: Bónis Ferenc: *Mosonyi Mihály*, Budapest, 1960

BÓNIS 1961: Bónis Ferenc: *Mosonyi Mihály magyar operái*. In: *Magyar Zenetörténeti Tanulmányok IX. (Az opera történetéből)*, szerkesztette Szabolcsi Bence és Bartha Dénes. Budapest, 1961, 169–195.

BÓNIS 1989a: Bónis Ferenc: *Mosonyiana. A Mosonyi-kutatás új eredményei. I. rész*. In: *Magyar Zene* 1989/2, 155–187.

BÓNIS 1989b: Bónis Ferenc: *Mosonyiana. A Mosonyi-kutatás új eredményei* [folytatás]. In: *Magyar Zene* 1989/3, 225–249.

BÓNIS 1989c: Bónis Ferenc: *Mosonyiana. A Mosonyi-kutatás új eredményei* [folytatás]. In: *Magyar Zene* 1989/4, 335–377.

BÓNIS 1995: Bónis Ferenc: *Mosonyiana. A Mosonyi-kutatás új eredményei. II. rész*. In: *Magyar Zene* 1995/1, 80–96.

- BÓNIS 2000a: Bónis Ferenc: *Mosonyi Mihály (Magyar zeneszerzők 10.)*. Budapest, 2000
- BÓNIS 2000b: Bónis Ferenc: *Mozarttól Bartókig. Írások a magyar zenéről*. Budapest, 2000
- BÓNIS 2000c: Bónis Ferenc: *Schumann és Mosonyi: Gyermekjelenetek és Magyar gyermekvilág*. In: *Zenatudományi dolgozatok 2000*, Budapest, 71–81.
- BÓNIS 2001: Bónis Ferenc ismertetőszövege a Hungaroton HCD 32009 kiadványhoz (2001)
- BÓNIS 2004: Bónis Ferenc ismertetőszövege a Hungaroton HCD 32152 kiadványhoz (2004)
- BÓNIS 2005: Bónis Ferenc: *Liszt Ferenc és Mosonyi Mihály*. In: *Magyar Zenetörténeti Tanulmányok a nemzeti romantika világából*, szerkesztette Bónis Ferenc. Budapest, 2005, 79–92
- BÓNIS 2015: Bónis Ferenc: *Rákóczi-induló, Kossuth-szimfónia, Székely fonó. Húsz írás a magyar zenéről*. Budapest, 2015, 79–92.
- CSUKA 1943: Csuka Béla: *Kilenc évtized a magyar zeneművészet szolgálatában. A Filharmóniai Társaság emlékkönyve*. Budapest, 1943
- DEMÉNYI 2019: Deményi Sarolta: *Mosonyi (Brand) Mihály zeneszerzői stílusának formálódása egyházzenei művei tükrében*: DLA disszertáció, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2019 (https://apps.lfze.hu/netfolder/PublicNet/Doktori%20dolgozatok/demenyi_sarolta/disszertacio.pdf)
- DOMOKOS 2016: Domokos Zsuzsanna: *Liszt Ferenc Esztergomi miséje Mosonyi Mihály interpretációjában*. In: *Magyar Zene* 2016/3., 311–316.
- ECKHARDT 1983: Eckhardt Mária: *Magyar fantázia, ábránd, rapszódia a XIX. század zongoramuzsikájában I*. In: *Magyar Zene* 1983/2., 120–144.
- FABÓ 1910: *Erkel Ferencz Emlékkönyv. Szerkesztette Fabó Bertalan*. Budapest, 1910
- FELVÉGI 2005: Felvégi Béla: *Mosonyi Mihály zenei útmutatásai és pedagógiai rendszere a „Magyar gyermekvilág” című zongoradarab sorozat alapján*. Szakdolgozat, Nyíregyházi Főiskola Bölcsészettudományi és Művészeti Főiskolai Kar, 2005
- FÜREDY–BOGNÁR 1851: Füredy Mihály – Bognár Ignác: *100 magyar népdal* (Pest, 1851)
- GESZLER 1920: Geszler Ödön: *Új magyar daloskönyv, iskolai használatra*, Budapest, Rozsnyai, 1920, 2. kötet
- GOLLOWITZER 1973: Gollowitzer, Michael: *Adatok Mosonyi Mihály családjának történetéhez*. In: *Magyar zenetörténeti tanulmányok Mosonyi Mihály és Bartók Béla emlékére*, szerkesztette Bónis Ferenc. Budapest, 1973, 53–62.
- GOMBOS 2006: Gombos László ismertetőszövege a Hungaroton HCD 32300 kiadványhoz (Mosonyi Mihály és Dohnányi Ernő vonóshatosai)
- HORVÁTH 2012: Horváth Ágnes: *A pesti főtemplom zenei élete a XIX. század közepén, Bräuer Ferenc karnagyi működésének tükrében (1839–1871)*: DLA disszertáció, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2012 (<https://docplayer.hu/1134622-Horvath-agnes-a-pesti-fotemplom-zenei-elete-a-xix-szazad-kozepe-brauer-ferenc-karnagyi-mukodesenek-tukreben-1839-1871-dla-doktori-ertekezes.html>)

ISOZ 1934: Isoz Kálmán: *A Pest-budai hangászegylet nyilvános hangversenyei*. In: *Tanulmányok Budapest Múltjából* III. (1934), 165–179.

KADOSA 1953a: Mosonyi Mihály / *Szemelvények a Gyermekjelenetek c. gyűjteményéből*, szerkesztette és ujjrenddel ellátta Kadosa Pál. Zeneműkiadó Budapest [1953]

KADOSA 1953b: Mosonyi Mihály / *Szemelvények a „Tanulmányok a magyar zene előadása képzésére” c. gyűjteményéből*, szerkesztette és ujjrenddel ellátta Kadosa Pál. Zeneműkiadó Budapest, 1953

KÁLDOR 1936: Dr. Káldor János: *Michael Mosonyi (1815–1870)*. Dresden, 1936

KAPKO-FORETIĆ 1973: Kapko-Foretić, Zdenka: *Carl von Turányi (1805–1873). Eine Monographie*. Köln, 1973

KASSAI 1996: Mosonyi Mihály: *Tanulmányok zongorára...*, közreadta Kassai István. Akkord Zenei Kiadó, Budapest, 1996

KASSAI 2001: Kassai István: *Adalékok a Mosonyi-kutatáshoz*. In: *Magyar Zenetörténeti Tanulmányok Erkel Ferencről, Kodály Zoltánról és korukról*, szerkesztette Bónis Ferenc. Budapest, 2001, 95–106.

KASSAI 2003: Mosonyi Mihály: *Zongoraátiratok és indulók*, közreadta Kassai István. Akkord Zenei Kiadó, Budapest, 2003)

KASSAI 2005: Kassai István: *Három dallamtörténeti adalék*. In: *Magyar zenetörténeti tanulmányok a nemzeti romantika világából*, szerkesztette Bónis Ferenc. Budapest, 2005, 147–152.

KASSAI 2006: Mosonyi Mihály / *Zongoraművek / Második, javított kritikai kiadás*, közreadta Kassai István. Akkord Zenei Kiadó, Budapest, 2006

KOVÁCS 2011: Kovács Ilona ismertetőszövege a Hungaroton HCD 32692 kiadványhoz (Mosonyi Mihály 3 vonósnégyese)

KUPPIS 1882: Kuppis Uzor: *Jelentés a Pozsonyi Dalárda huszonöt évi művészeti tevékenységéről 1857–1882*. Pozsony, 1882.

LAVOTTA 1940: *A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárának címjegyzéke VI. Zenei kéziratok II. kötet. Kéziratos hangjegyek*. Közli Lavotta Rezső. Budapest, 1940

LEGÁNY 1976: Legány Dezső: *Liszt Ferenc Magyarországon 1869–1873*, Budapest, 1976

M. TÓTH 1998: M. Tóth Antal: *Újra hallom szép szavát. Veszprém zenéje 1762-től a kiegyezésig*, Veszprém, 1998

MADARASSY 1866: *A Budai Dalárda Évkönyve 1864- és 1865-iki egyleti évekre*. Szerkesztette Madarassy Pál. Buda, 1866

MAJOR-SZELÉNYI 1954: *A magyar zongoramuzsika 100 éve (a verbunkostól Bartók „Kossuth”-jáig). Magyar szerzők zongoradarabjainak gyűjteménye*, szerkesztette: Major Ervin és Szelényi István. Zeneműkiadó Budapest, 1954

MÉSZÁROS 1981: Mészáros István: *Mosonyi Mihály kórusdala a pesti tanítóképzősöknek*. In: *Budapest [folyóirat]* 1981. július

- MONA 1989: Mona Ilona: *Magyar zeneműkiadók és tevékenységük 1774–1867*, Budapest, 1989
- NÉMETH 2000: Németh Amadé: *A magyar opera története (1785–2000)* [Budapest, 2000]
- NEMZETI ZENEDE 2005: *A Nemzeti Zenede*. Tari Lujza, Iványi-Papp Mónika, Sz. Farkas Márta, Solymosi Tari Emőke és Gulyásné Somogyi Klára írásai. Budapest, 2005
- VAN OVEREEM 1999: Henk van Overeem ismertetőszövege a Hungaroton HCD 31826 kiadványhoz (1999)
- PRAHÁCS 1959: Prahács Margit: *A Zeneművészeti Főiskola Liszt-hagyatéka*. In: *Zenetudományi Tanulmányok VII.*, szerkesztette Szabolcsi Bence és Bartha Dénes. Budapest, 1959
- RISM (Répertoire International des Sources Musicales): <http://www.rism.info/en/home.html>
- SÁVOLY 2004: Sávolgy Tamás: *Dohnányi Ernő működése a Magyar Rádióban a rádiós hetilapok alapján. I. rész: 1925–1931*. In: *Dohnányi Évkönyv 2003*, Budapest, 2004, 251–326.
- SONKOLY 1941: Dr. Sonkoly István: *Mosonyi Mihály egyházi zenéje. Különlenyomat a Katolikus Kántor egyházzenei közlöny 1940, 11–12. és az 1941. 1. számából*. Eger, 1941.
- SONKOLY 1944: Sonkoly István: *Adalékok a magyar férfikari irodalom történetéhez*. In: *Magyar Zenei Szemle 1944/4*, 55–62.
- SONKOLY 1946: Sonkoly István: *Mosonyi Mihály ismeretlen Ave verumja*. In: *Magyar Kórus 1946*. június, 1167–8.
- SONKOLY 1948: Sonkoly István: *Mosonyi Mihály ismeretlen kéziratai*. In: *Zenei Szemle 1948*. március, 264–6.
- SZABOLCSI 1955: Szabolcsi Bence: *A magyar zenetörténet kézikönyve*, Budapest, ²1955
- SZABOLCSI 1961: Szabolcsi Bence: *A magyar zene évszázadai, II. kötet*, Budapest, 1961
- SZELÉNYI 1959: Szelényi István: *A magyar zene története, II. kötet*, Budapest, 1959
- SZIKLAVÁRI 2015: Sziklavári Károly: *Az örök újtó (Mosonyi Mihály emlékezete)*. In: *Napút 2015*. július, 90–99.
- SZIKLAVÁRI 2018/1: *Az elveszett szerelem hangjai. Mosonyi Mihály zongorakíséretes dalai. Hangzó összkiadás. 1. kötet, könyvszöveg*. Győr, 2018
- SZIKLAVÁRI 2018/2: *Az elveszett szerelem hangjai. Mosonyi Mihály zongorakíséretes dalai. Hangzó összkiadás. 2. kötet, könyvszöveg*. Győr, 2018
- SZIKLAVÁRI 2020: Sziklavári Károly: *Liszt Ferenc Esztergomi miséje és Mosonyi Mihály*. In: *Liszt magyar szemmel NR. 40* (2020. augusztus)
- TÓTH 1960: Tóth Dénes: *Hangversenykalauz*, Budapest, ²1960
- VAJDA 1870: *Dalár-emplény, szerkeszté Vajda Viktor*, Pest, 1870
- VÉRTESY 1914: Vértesy Jenő: *Szigligeti kéziratai a Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárában*. (Második befejező közlemény.) In: *Magyar Könyvszemle 1914/3.*, 217–239.

ZÁGONYI 1864: *12 népdal. Énekekre és zongorára szerzé* [...] Zágonyi György, Kunszentmiklós, 1864

Lelőhely- és egyéb intézménynév-rövidítések:

B: Budavári Mátyás-templom kottatára

BMC: BMC Könyvtár, Budapest

Deb: Debrecen, Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium Könyvtára

Eg: Eger, székesegyházi kottatár

Esz: Esztergomi Főszékesegyház kottatára

FT: Filharmóniai Társaság kottatára, Budapest

Kör: Körmöcbánya (Kremnica): Štátny okresný archív Žiar nad Hronom

L: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kutatókönyvtára, Budapest

LE: Liszt Ferenc Emlékmúzeum, Budapest

MKOp: Magyar Királyi Operaház

MR: Magyar Rádió

NM: Pest, Nemzeti Múzeum

NSz: Pest, Nemzeti Színház

NZ: Nemzeti Zenede (Pest-budai Hangászegyleti Zenede)

Op: Magyar Állami Operaház Archívuma

OSzK: Országos Széchényi Könyvtár, Budapest

OSzK PKt: Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtára, Budapest

OSzK SzT: Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tára, Budapest

OSzK Zt: Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtára, Budapest

P: Pécs, székesegyházi kottatár

PJ: Pest, Józsefvárosi Szent József-plébániatemplom

Poz: Pozsony, Archiv hlavného Mesta Slovenskej republiky Bratislavy

PPL: Pest, Polgári Lövölde

PR: Pest, Redoute

PV: Pesti Vigadó

PVPt: Pest, Városi Plébániatemplom (ma: Budapest, Belvárosi Főplébániatemplom)

Szf: Székesfehérvár, székesegyházi kottatár

SzI: Szent István-bazilika kottatára, Budapest

SzM: Pozsony, Szent Márton-székesegyház

Ves: Veszprém, székesegyházi kottatár

ZTI: MTA Zenetudományi Intézet, Budapest

Sajtótermékek címrövidítései:

AWM: Allgemeine Wiener Musikzeitung

BH: Budapesti Hírlap

Bl: Blätter für Musik, Theater und Kunst [Wien]

EK: Esti Kurir

FL: Fővárosi Lapok

Hd: Honderű

Hf: Hölgyfutár

M: Magyarország

MS: Magyar Sajtó

N: Népszava

NÚ: Nemzeti Újság

OT: Az Ország Tükre

Pa: Pannonia [Preßburg]

PH: Pesti Hírlap

PL: Pester Lloyd

PN: Pesti Napló

PZ: Preßburger Zeitung

Sp: Der Spiegel für Kunst, Eleganz und Mode

SzK: Szépirodalmi Közlöny

TL: Tanodai Lapok

U: Ujság

ÚM: Új Magyarság

Un: Der Ungar

VÚ: Vasárnapi Újság

WATH: Wiener Allgemeine Theaterzeitung

ZL: Zenészeti Lapok

Kiadói nevek rövidítései:

Ács: Ács József, Eschweiler

Br: Breitkopf & Härtel, Leipzig

Dob: Doblinger Verlag, Wien–München

Eb: Eberle, Wien

EMB: Editio Musica Budapest / Zeneműkiadó, Budapest

R: Rózsavölgyi, Pest

R és T: Rózsavölgyi és Társa

Sch: Franz Schwertzig, Pest

Tr: Treichlinger, Pest

Vodiáner F., Pest

Előadói együttesnevek rövidítései:

BD: Budai Dalárda

FTZ: Filharmóniai Társaság Zenekara, Pest / Budapest

GyD: Győri Dalárda

LDZ: Lugosi Dal- és Zeneegylet

P-BD: Pest-budai Dalárda

P-BH: Pest-budai Hangászegylet Zenekara

PD: Pozsonyi Dalárda

PEZ: Pozsonyi Egyházi Zeneegylet

PND: Pesti Nemzeti Dalkör

PZE: Pesti Zenekedvelők Egylete

SD: Soproni Dalárda

További rövidítések és jelmagyarázat:

au. autográf

kiv. kivonat

km: közreműködött

m. másolt / másolat

part. partitúra

sz. szólam / szólamok / szólamanyag

T1–T2–B1–B2: tenor 1 – tenor 2 – basszus 1 – basszus 2

v: vezényelt

A törtjellel vagy törtjelekkel elválasztott, két- vagy többrészes szám (példaként: **IX/5.**, **I.B/2.**, **V/10/II.**) mindig a jegyzék valamely tételére utal.

M G Brand

Mosonyi Mihály 1857-ben: Weber Henrik litográfiája a zeneszerző kottáíráásával (*Lauda Sion*: I.B/7.) és régi (M G Brand) aláírásával

EREDETI VOKÁLIS MŰVEK

I.

EGYHÁZI MŰVEK

A)

MISÉK

szólistákra, vegyeskarra és zenekarra

I. (C-dúr) mise

Keletkezés: Rétfalu (ma: Retfala [Eszék], Horvátország), 1840. május 25. – 1842. június 11. (→*Kézirat 1.*). A *Kyrie* megkezdése: 1840. május 25., befejezése: 1840. május 28. A *Gloria* megkezdése: 1840. május 30., befejezése: 1842. február 13. A *Credo* megkezdése: 1840. június 12., befejezése: 1841. március 17. A *Sanctus* befejezési dátuma: 1841. május 17. A *Benedictus* befejezési dátuma: 1842. május 29. Az *Agnus Dei* befejezési dátuma: 1842. június 11.

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 1102 (au. part.); 2.) P, *Cathedrale M20* (ugyanez mikrofilmen: OSzK Zt, FM4/20812: 30 db. vokális és zenekari sz.); 3.) B, m. sz.; 4.) SzI

Feltételezett bemutató: PVPt, 1843. április 16. (húsvétvasárnap: Sp 1843. április 22.; AWM 1843. április 25.). *További dokumentált előadások a szerző életében* (változatlan helyszínen): 1844. április 7. (húsvétvasárnap, v: Bräuer Ferenc: Hd 1844. április 13.; AWM 1844. május 7.); 1845. április 6.[?] (Un 1845. április 8.); 1847. május 23. (pünkösdvasárnap: Un 1847. május 28.; Pa 1847. július 3.).

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 10.; SONKOLY 1941; BÓNIS 2004; HORVÁTH 2012; DEMÉNYI 2019 (elemzés)

Megjegyzés: eldönthetetlen, hogy 1845. április 6-án az I. vagy a II. mise hangzott-e föl.

II. mise

Ismeretlen mű

Keletkezés: 1843–44 körül. A behatároláshoz egyrészt a →*Feltételezett bemutató* időpontja, másrészt a miseciklushoz komponált *offertorium* (*Beatus vir*: I.B/2.) partitúrájának szerzői felirata (1844. december 1.) nyújthat támpontot.

Feltételezett bemutató: PVPt, 1844. június 29., v: Bräuer Ferenc (Szent Péter és Pál ünnepe: Hd 1844. június 29. → *Megjegyzések*). *További dokumentált előadások a szerző életében* (változatlan helyszínen): 1845. április 6.[?] (*Un* 1845. április 8.); 1846. március 25., v: Bräuer Ferenc (nagy mise részeként: AWM 1846. április 9.); 1847. június 20. (*Sp* 1847. június 26.; *Pa* 1847. július 3.).

Megjegyzések: 1.) a Hd 1844. június 29-i számának a → *Feltételezett bemutatóra* vonatkozó közlése: „*Ma szombaton, mint Péter Pál’ napján a legújabb időkben derék szerzeményei által kitűnt Brand urnák egy új miséje fog előadatni a városi főtemplomban Pesten, derék regenschori Braeuer ur vezérlete alatt, mire figyelmessé tesszük budapesti olvasóinkat.*” A cikk szövege új misét említ, a „régí” (I., C-dúr) mise azt megelőzően legutóbb 1844. április 7-én került előadásra (Hd 1844. április 13.), amiből logikusan következik a II. mise bemutatójával kapcsolatos feltételezés. 2.) Eldönthetetlen, hogy 1845. április 6-án az I. vagy a II. mise hangzott-e föl.

III. (F-dúr) mise

Keletkezés: → *Kézirat 1. b)* bejegyzései szerint: Pest, 1849. szeptember – 1849. november 4.

Kéziratok: 1.) partitúrák: OSzK Zt: a) Ms. mus. IV. 487 (au.); b) Ms. mus. 1216: 1968 óta hiánylistán (au., leírása LAVOTTA 1940 alapján: *Brand G. M. 3-te Messe für Solo und Chorstimmen und Orchester, dem Andanken meines Wohltäters Peter Piller gestorben im Jahre 1839 geweiht. Eredeti kéziratos vezérkönyv. 50 lev. 2 r. har. Keltezése a 3. levélen: „Pest im September 1849.” Az 50/b. levélen: „Pesth den 4-ten November 849 geendet”.* Ajánlás a kéziraton, KÁLDOR 1936 közlése alapján: „*Dem Andenken meiner Wohltäters Peter Piller, gestorben im J. 1839, geweiht.*”); 2.) sz.: PVPt kottatára (65 db.); 3.) további kézirat: SzI

Közreadás: Ács, 1991 (közreadói átdolgozás)

Ajánlás (→ *Kézirat 1. b)*: Peter Piller a zeneszerző 1839-ben elhunyt keresztapja volt.

Feltételezett bemutató: PVPt, 1849. december 8. *További dokumentált előadások a szerző életében:* a) PVPt: 1851. január 8., június 8.; 1855. december 8.; 1856. augusztus 24., reggel 10 óra (v: Bräuer Ferenc: Hf 1856. augusztus 23., PL 1856. augusztus 26., MS 1856. augusztus 29.), október 19.; 1857. szeptember 8.; 1864. június 28.; 1865. április 30.; 1868. május 3.; b) Prága: 1857. szeptember 28. (adatok jórészt HORVÁTH 2012 nyomán)

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 16.; LAVOTTA 1940; SONKOLY 1941; GOLLOWITZER 1973, 60.; BÓNIS 1989a, 167–8.; VAN OVEREEM 1999; HORVÁTH 2012, 149., 269.; DEMÉNYI 2019 (elemzés)

Megjegyzések: 1.) hangvételét tekintve a Szabadságharc elbukására reflektáló mű. 2.) Az 1856. augusztus 24-i előadás alkalmával a III. misébe illesztett, de Liszt Ferenc *Esztergomi miséjéhez* írt két Mosonyi-tételt (I. B)/5. és 7.) v: Liszt (SZIKLAVÁRI 2020). 3.) A prágai előadás Mosonyi

Lisztnél tett, 1857. szeptemberi, weimari látogatásával – s egyértelműen a visszaúttal – lehetett összefüggésben.

IV. (A-dúr) mise

Keletkezés: Pest, 1853. január 12. – 1854. szeptember 17. Az egyes tételeké a →*Kézirat* bejegyzései szerint: *Kyrie*: 1853. január 12–24.; *Gloria* befejezése: 1853. február 12.; *Credo* befejezése: 1854. március 26.; *Sanctus* befejezése: 1854. március 31.; *Benedictus* befejezése: 1854. április 16.; *Agnus Dei* befejezése: 1854. szeptember 17. (BÓNIS 2001)

Kézirat: Poz (11. Michael Brand: *4te Messe von M. G. Brand* [Preßburger Kirchenmusikverein]. Leltári szám: 863: au. part. és sz.).

Bemutató: SzM, 1864. április 4., PEZ (húsvéthétfő után egy héttel: ZL 1864. március 24.; PZ 1864. április 2.)

Főbb irodalom: BÓNIS 2001; DEMÉNYI 2019 (elemzés)

Megjegyzések: 1.) A 2. klarinét szólamába (→*Kézirat*) ceruzával bejegyezve a bemutatón közreműködő játékos, Alois Pritzel neve, valamint a dátum is (Scholcz Péter közlése). 2.) A keletkezés és bemutató évtizednyi időtávolságát a ZL 1864. március 24-i híradása is megemlíti. Ugyanez a lapszám közli, hogy Mosonyi „minden egyházi zeneszerzeményének vezérkönyvét” a PEZ könyvtárának ajándékozta.

V. mise

Ismeretlen mű

Keletkezés: a mű komponálásáról és előadásáról szóló egyetlen ismert hír a VÚ 1866. március 11-i számában: „(Mosonyi Mihály zeneszerzőnk) egy új misezenét írt, melyet a közelebbi bucsu alkalmával a józsefvárosi templomban fognak előadni.”

Feltételezett bemutató: PJ, 1866. március 19.

B)

KISEBB EGYHÁZI MŰVEK

1.

Jubilate Deo (graduale négyszólamú vegyeskarra és zenekarra, E-dúr)

Keletkezés: Mosonyi I. (C-dúr) miséjéhez készült 1843. február 17-i befejezési dátummal (→*Kézirat 1.*)

Kézirat: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 1416 (au. part.); 2.) SzI

Ajánlás: (→*Kézirat 1.*): Bräuer Ferencnek (1799–1871), a PVPt *regens chori*jának szól, akivel Mosonyi baráti viszonyban volt, és aki több művének bemutatóját és további előadásait is vezényelte.

Főbb irodalom: SONKOLY 1941; BÓNIS 2001; HORVÁTH 2012; DEMÉNYI 2019

2.

Beatus vir (offertorium négyszólamú vegyeskarra és zenekarra, Esz-dúr)

Keletkezés: Mosonyi II. miséjéhez készült 1844. decemberi befejezési dátummal (→*Kézirat 1.*)

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 5174 (au. part.); 2.) PVPt (23 db. m. sz.); 3.) Szf (*Janny-hagyaték: Offertorium/ 9: 12 db. másolt sz.*)

Főbb irodalom: BÓNIS 1989a, 167.; BÁRDOS 1993, 372.; VAN OVEREEM 1999; HORVÁTH 2012, 268.; DEMÉNYI 2019

3.

Ave Maria (offertorium szopránszólistára, négyszólamú vegyeskarra és vonósokra, G-dúr)

Keletkezés: 1845 (dátum →*Kézirat 1. és 3. végén*)

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 5172 (m. part.); 2.) Eg (*m II/199* [m., 1878: part. és sz.]); 3.) Ves, *Grad. 703* (m. part.: 1881. szeptember 1. [ugyanaz mikrofilmen: OSzK Zt, *FM4/10126*] és 13 db. sz.: 1888. december 19.); 4.) Szf (*Janny-hagyaték: Offertorium/ 11* [part. és 36 db. sz.: m., 1885]); 5.) PVPt (37 db. sz.); 6.) B, m. sz.; 7.) sz.: Prága (Praha): Český rozhlas, Fond hudebnin ARCH 2020 (10 db.: RISM ID no.: 552010237)

Közreadások: a) eredeti apparátusra: Ács (Musica Sacra sorozat), 1994; Ács (Music con Spirito sorozat), 2010; b) orgonakísérettel (közreadói átdolgozás: Ács [Musica Sacra sorozat], 1990); Ács (Musica con Spirito sorozat), 2010

Dokumentált előadás a szerző életében: Eger, 1846. december 8. (J. Haydn Nelson-miséjének offertoriumaként: NÚ 1846. december 22.).

Főbb irodalom: BÁRDOS 1987, 393.; BÓNIS 1989a, 167.; BÁRDOS 1993, 372.; M. TÓTH 1998; HORVÁTH 2012, 268–69.; DEMÉNYI 2019

Megjegyzések: 1.) *Kézirat 1*-ben és *Kézirat 3*-ban 1881. évi dátumokkal bejegyezve olvasható Leopold Suck (Szuk Lipót) magasztaló költeménye a műről:

*Diese Musik edel und rein,
Für den Zuhörer keine Pein,
Wird den Zahn der Zeit entgehen
Deshalb gewiss, immer bestehen.*

2.) Az egri kéziratanyag orgona-, fuvola-, klarinét- és kürtszólamokat is tartalmaz (valószínűleg nem szerzői verzió).

4.

Tui sunt (graduale négyszólamú vegyeskarra és zenekarra, C-dúr)

Keletkezés: →*Kézirat 1.*: a kotta tetején Pest, 1849. novemberi datálás, végén Pest, 1849. november 14-i befejezési dátum

Kéziratok: 1.) part.: OSzK Zt, Ms. mus. 5173; 2.) sz.: PVPt (32 db.)

Főbb irodalom: BÓNIS 1989a, 168.; VAN OVEREEM 1999; HORVÁTH 2012; DEMÉNYI 2019

Megjegyzés: feltehetően a 1849. szeptember – 1849. november 4. között keletkezett *III. miséhez* készült graduale.

5.

Pater noster (1., latin nyelvű megzenésítés: graduale négyszólamú vegyeskarra és zenekarra, G-dúr)

Keletkezés: Liszt Ferenc *Esztergomi miséjéhez* készült 1855. május 17-i befejezési dátummal (→*Kézirat 1.*: VAN OVEREEM 1999)

Kéziratok: 1.) Poz (2. Michael Brand: *Das Gebet des Herrn für 4 Stimmigen Chor und Orchester. Tondichtung von M. G. Brand* [Preßburger Kirchenmusikverein]. Leltári szám: 865: au. part. és au. zenekari sz.); 2.) FT, D1 régi jelzet: a zeneszerző által saját kezűleg készített harmóniai kiv. (dátum nélkül)

Bemutató: PVPt, 1856. augusztus 24. (Mosonyi *III. miséjével és Lauda Sionjával* együtt, v: Liszt Ferenc). *További dokumentált előadások a szerző életében:* Pest, Városi Plébániatemplom, 1856. szeptember 4., 10 óra (Liszt Ferenc *Esztergomi miséjével és Mosonyi Lauda Sionjával* együtt, v: Liszt); SzM, 1864. április 4., PEZ (húsvéthétfe után egy héttel, a *IV. misével* együtt: ZL 1864. március 24.; PZ 1864. április 2.)

Főbb irodalom: VAN OVEREEM 1999; SZIKLAVÁRI 2020

Megjegyzés: →IV. mise

6.

Pater noster (2., német nyelvű, befejezetlen megzenésítés szoprán-, mezzoszoprán- és altszólistára, négyszólamú vegyeskarra, valamint fúvósokra és üstdobra, D-dúr)

Keletkezés: 1850-es évek?

Kézirat: FT, D1 régi (a latin nyelvű *Pater noster* 1-gyel azonos) jelzetten: au. part., befejezetlen szerzői fogalmazvány ceruzás oldalszámozással (csak a kottás oldalak: 1–13.). A címlapon utólagos, 1860 utáni au. felirat: *Mosonyi Mihály / (Pater noster)*. Az 1. kottás oldal tetején a kézírral egykorú au. felirat: *Pater noster*.

7.

Lauda Sion (offertorium hatszólamú vegyeskarra és zenekarra, C-dúr)

Keletkezés: Liszt Ferenc *Esztergomi miséjéhez* készült 1855. július 8–14. között (→*Kézirat:* BÓNIS 2001)

Kézirat: Poz (1. Michael Brand: *Lauda Sion für 6 Stimmigen Chor und Orchester von M. G. Brand. Pesth den 14te July* [1]855. *Original Partitur* [Preßburger Kirchenmusikverein]. Leltári szám: 864: au. part. és au. sz.).

Bemutató: PVPt, 1856. augusztus 24. (Mosonyi *III. miséjével és Pater noster 1-ével* együtt, v: Liszt Ferenc). *További dokumentált előadás a szerző életében:* 1856. szeptember 4., 10 óra (azonos helyszínen, Liszt Ferenc *Esztergomi miséjével és Mosonyi Pater nosterével* együtt, v: Liszt.)

Főbb irodalom: BÓNIS 2001; SZIKLAVÁRI 2020

Megjegyzések: 1.) →IV. mise; 2.) A mű tizenkét ütemnyi kezdőtémája szerepel Weber Henrik 1857. évi, litografált Mosonyi-portréján is (a zeneszerző által 1857. augusztus 13-i dátummal dedikált példány: LE, Gr-0015_01).

8.

Ave verum (offertorium négyszólamú vegyeskarra és vonósokra / négyszólamú vegyeskarra és orgonára, F-dúr)

Keletkezés: 1856. október 24. előtt (→*Kézirat 4.*)

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 5175 (m. part.); 2.) uo., Ms. mus. 6004/a–b) (part.: Zsaskovszky Ferenc másolata és 10 db. sz.); 3.) Esz, nr. 79 (m. part., orgonaszólam, zenekari- és kóruszólamok); 4.) Deb, *kolligátum* 14.212, no. 7. (Beliczay Gyula által m. part. 1856. október 24-i másolási dátummal); 5.) PVPt (29 db. sz.); 6.) SzI; 7.) Kör, 111 (8 db. sz.: RISM ID no.: 570000818)

Közreadás: Ács (Musica Sacra sorozat: 110.), 1997

Ajánlás: Bräuer Ferencnek (→*Kézirat 3.* tartalmazza)

Főbb irodalom: SONKOLY 1946; HORVÁTH 2012, 268.; DEMÉNYI 2019 (elemzés)

Megjegyzések: *Kézirat 3.) mellett Kézirat 2.) és 7.) is tartalmaz orgonaszólamot, utóbbi esetében viszont az első hegedűé hiányzik. Kézirat 3: az alt kóruszólam hiányzik.*

9.

Ave verum (offertorium négyszólamú vegyeskarra, vonósokra és orgonára, g-moll)

Kézirat: Kör, 111 (8 db. sz.: RISM ID no.: 570000819)

Megjegyzések: 1.) csonkán ránk maradt mű, egyetlen forrása a körmöcbányai szólamanyag, amely Mosonyi F-dúr *Ave verum*ának ottani kottaanyagával azonos jelzeten lelhető föl. Ahogyan az utóbbi kézirat esetében, az első hegedű szólamát a g-moll *Ave verum* kottaanyaga sem tartalmazza. 2.) Valószínűleg korai alkotás, egyike lehet azoknak, amelyeket id. Ábrányi Kornél mint Mosonyi rétfalusi időszakában (1835–42), Pozsonyban előadott műveket említ nekrológiájában (ZL 1871. május 7.)

10.

4 Antiphonen in alten italienischen Styl (I. O Sacrum con vivium; II. Da pacem; III. Adjuvanos; IV. O salutaris hostia: négy úrnapi antifona négyszólamú férfikarra)

Keletkezés: keletkezési / befejezési dátuma: 1861. május 9. (→*Kézirat*)

Kézirat: SzI (au. part., felirata: *4 Antiphonen in alten italienischen Styl von M. G. Brand*. Datálása: *Pest den 9ten May [1]861*). *Litografált partitúra:* SzI.

Megjegyzés: előadásukról szóló egyetlen ismert adat: az ÚM 1940. május 25-i közlése szerint a SzI másnapi (úrnapi), reggel 9 órás miséjét „követő kisúmapi körmenet alatt a férfikar Mosonyi úmapi himnuszait énekli”.

11.

legalább 25–30 egyszólamú evangélikus egyházi ének feldolgozása négyszólamú férfikarra, orgonakísérettel – elő- és utójátékokkal –, a J. S. Bach műveiben föllelhető dallamverziók nyomán. A pesti evangélikus gyülekezet számára készített (1862), ám nagyrészt csupán Beliczay Gyula közlése alapján ismert zeneszerzői munkák (ZL 1862. október 23.). Jelenleg három tétel vokális szólamanyaga ismeretes (másolatok az 1860-as évekből: egy teljes és két hiányos sz.):

a) *Jézus, ha szenvedésedet* (G-dúr; dallam: „*Mint a szép híves patakra...*”): T1–T2–B1–B2 szólamok

b) *Hogy cselekedettel legyek hitemről* (F-dúr): T1–T2–B2 szólamok

c) *Megnyugtatja bús lelkemet* (g-moll): B1 szólam

A kéziratok magántulajdonban vannak.

12.

Halotti ének (négyszólamú vegyeskarra, g-moll; versszöveg: „*Tőletek elválok...*”)

Közreadás: ZL 1865. december 7. (77–78.)

Megjegyzés: magyar szellemben, zenei mintaként alkotott halotti karének a református egyház számára.

13.

Libera me (motetta vegyeskarra és hegedű nélküli vonóskarra, F-dúr)

Keletkezés: 1870. május 25. (BÓNIS 2001)

Kéziratok: 1.) SzI; 2.) Eg, m II/200 (m. sz.); 3.) PVPt (m. sz. [HORVÁTH 2012, 155–56])

Közreadás: 1.) Bónis Ferenc (EMB, 1971); 2.) *Négyszólamú motetták vegyeskarra latin nyelven*, közreadta és jegyzetekkel ellátta Köteles György; a teológiai jegyzeteket írta Füzes Ádám (Budapest: Malezi–Omce, 2003)

Bemutató: PVPt, 1870. június 10. (gróf Batthyány Lajos miniszterelnök újrateremtési gyászszertartásának részeként, 10 órai kezdettel). W. A. Mozart *Requiem*jével együtt előadta a PZE, v: Thill Nándor (ZL 1870. június 12.; VÚ június 19.).

Főbb irodalom: BÁRDOS 1987, 393.; BÓNIS 2000a; DEMÉNYI 2019 (elemzés)

Megjegyzések: 1.) Mosonyi gyázmiséjén (PVPt, 1870. november 9.) is fölhangzott a mű, W. A. Mozart *Requiem*jével együtt (km: a NSz zenekara és a PZE, v: Erkel Ferenc: FL 1870.

november 8.; ZL november 13.). 2.) Az egri kéziratanyag orgonaszólamot is tartalmaz (valószínűleg nem szerzői verzió). 3.) A miniszterelnök újratemetésére komponált másik Mosonyi-mű: *Gróf Batthyány Lajos emlékének* (→IV/19.)

II.

OPERÁK

1.

Kaiser Max auf der Martinswand (romantikus opera 3 felvonásban, librettó: Ernst Pasque)

Keletkezés: 1856. június 13 – 1857. június 13. (→*Kézirat 1.*)

Kézirat és sokszorosított szólamanyag: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 484/1–2 (au. part.); 2.) OSzK Zt, Ms. mus. 4280 (litografált XIX. századi kóruszólamok)

Megjegyzések: 1.) korai híradás arról, hogy Mosonyi dolgozik az operán: *Bl* 1856. június 24. 2.) Előadatlan mű. Mosonyi 1857 folyamán előbb levélben, majd Weimarba utazva személyesen is tárgyalt Liszt Ferencsel az opera ottani színrehozatala érdekében, de Liszt a darab átdolgozását javasolta. Híradás az átdolgozási munkálatokról: Mosonyi 1858. július 1-i levele Liszthez.

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 18–19.; BÓNIS 1960; BÓNIS 2005

2.

Szép Ilonka (eredeti regényes opera, 4 [eredetileg: 5] felvonásban, librettó: Fekete Mihály)

Keletkezés: 1860–61 (már a *Hf* 1860. december 27-i száma jelezte, hogy Mosonyi dolgozik az operán: BÓNIS 1989a). Az egyes partitúrakötetekbe jegyzett dátumok: 1861. április 7. – május 1.: eredeti IV. (később III.) felvonás; június 13. – július 9.: I. felvonás; július 17. – augusztus 3.: II. felvonás; augusztus 31. – szeptember 8.: V. (később IV.) felvonás; szeptember 15. – szeptember 29.: III. (később kihagyott) felvonás (BÓNIS 1989c, 342.)

Kéziratok: **A) szövegkönyv:** 1.) OSzK SzT, MM 17.666; 2.) Op (cenzori példány); **B) zene:** 1.) a szerzői part. holléte ismeretlen. Mikrofilm-másolata: OSzK Zt, FM 4/1126. A part. rekonstrukciója a mikrofilm-másolat nyomán (Scholcz Péter): OSzK Zt, Ms. Mus. 15.477.; 2.) Op: au. szólamkönyvek (Ilonka, Mátyás)

Közreadások: **A) szövegkönyv:** Herz, Pest, 1861; **B) zene:** 1.) szerzői zongoraátirat: R, 1862; 2.) *Mezei munkások kara*, part.: Pécs, 1955; 3.) a szerzői part. részletének *facsimile* közlése: BÓNIS 1960, 192. után.

Bemutató: NSz, 1861. december 19., v: Erkel Ferenc. *További dokumentált előadások a szerző életében, azonos helyszínen:* a) teljes opera: 1861. december 21.; 1862. január 2., január 16., március 1., április 27.; 1865. november 4. (felújítás), november 14., november 28.; b) II. felvonás, kvartett és finálé: 1862. március 25. (NM: FTZ; Hollósy Kornélia, Bignio Lajos, Kőszeghy Károly, Váry Rezső – ének, v: Erkel Ferenc: CSUKA 1903, kiegészítés: NÉMETH 2000)

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 39–42.; BÓNIS 1961; BÓNIS 1989c; NÉMETH 2000

Megjegyzések: 1.) Ilonka halálának zenéje a *Mély bánattal* című zongoradarab nyomán keletkezett (→*Tanulmányok zongorára:* KÁLDOR 1936, 32–35.; BÓNIS 1989c). Az opera zenéjéhez a *Pajkosan és Lelki örömmel* című zongoradarabjait is fölhasználta Mosonyi (→*Tanulmányok zongorára:* BÓNIS 1960, 123.) 2.) A budapesti Kiscelli Múzeumban őrzött, Mosonyi Mihály portréjával díszített ezüst szelence (készítette Schmidt Ferenc, Pest, 1862; leltári szám: *Ip.68.18.1.*) kottavésete: Ilonka búcsújának részlete. Ugyanez a kottarészlet Weber Henrik 1857. évi Mosonyi-portréjának későbbi sokszorosítású példányain is megtalálható (az egyik: LE Gr-0015_01).

3.

Álmos (eredeti opera 3 felvonásban, librettó: Szigligeti Ede)

Keletkezés: 1862. Az első felvonás partitúrája 1862. július 23-án, a második augusztus 10-én készült el, a harmadik felvonás partitúrája augusztus 30-a és október 4-e között keletkezett (BÓNIS 1960, 199.).

Kéziratok: **A) szövegkönyv:** 1.) OSzK SzT, MM 13.517 (librettó, Szigligeti Ede kézírása: rendezői példány a tervezett, de meg nem valósult 1871-es előadáshoz, szereposztással); 2.) OSzK SzT, MM 13.519 (librettó a tervezett, de meg nem valósult 1871-es előadáshoz, azonosítatlan kézírás); 3.) OSzK SzT, MM 13.518 (másolt librettó 1934-ből); 4.) OSzK 1441. Qu. Hung. LV. k. fol. 32. (VÉRTESY 1914, 221.); 5.) L, RK 2.279; **B) zene: partitúrák:** 1.) OSzK Zt, *operaházi gyűjtemény B 143/a* (kétkötetes au. part. zongorakivonattal); 2.) L, Ms. mus. 531/1–3: au. part. zongorakivonattal; **önálló kivonatok:** 1.) OSzK Zt, *operaházi gyűjtemény B 143/b* (zongorakiv. vokális szólamokkal, címlapján 1867-es dátummal, akkortájt keletkezett m.); 2.) OSzK Zt, *operaházi gyűjtemény B 143/b-2* (1934-ben készült kiv., főügyelői példány); **szólamanyag:** OSzK Zt, Ms. mus. 4241/1–2 (zenekari sz.); **vázlatok:** 1.) L, Ms. mus. 32; 2.) a Beliczay-család hagyatéka, 1862. május 25-i dátummal: csupán adat alapján ismert dokumentum (→SONKOLY 1948).

Közreadások: 1.) az *Áldozati induló* szerzői zongoraátirata: a) R, 1862; b) KASSAI 2003; 2.) *Menyasszonykísérő kar*, partitúra: a) *Kórusvezetők kézikönyve*, 1. kötet, összeállította Barát

Mária (EMB, 1953); *b) 3 szólamú nőikarok* (Pécs, 1954); 3.) az eredeti kéziratos part. részleteinek *facsimile* közlése: *a) BÓNIS 1961, 185–194.; b) BÓNIS 2000a, 21.*

Bemutató: MKOp, 1934. december 6., v: Berg Ottó (további részletekről lásd az alábbi lapok 1934. december 7-i számait: *BH, EK, M, N, NÚ, PL, PH, PN, U*, valamint *A Zene* 1934. december 15-i számát).

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 42–46.; BÓNIS 1961; NÉMETH 2000

Megjegyzések: 1.) A szövegkönyv alapja Szigligeti Ede azonos című, háromfelvonásos színműve volt (1858; kézirata: OSzK Szt, SZT N.Sz.A. 96 és 96/1. Előadásai, NSz: 1859. november 4. és 21., kísérőzenéjét Erkel Gyula komponálta; utóbbi au. partitúrája: OSzK Zt, *népszínházi gyűjtemény 1336.*). 2.) Álmos és Árpád kettősébe (II. felvonás) *Patriarkailag* című zongoradarabját is beleszötte Mosonyi (→*Tanulmányok zongorára:* KÁLDOR 1936, 36.; BÓNIS 1960, 210.).

III.

KANTÁTÁK

1.

A tisztulás ünnepe az Ungnál 886^{ik} esztendőben (szoprán-, tenor- és basszusszólóra, vegyeskarra, férfikarra és nagyzenekarra; versszöveg: Kazinczy Ferenc)

Keletkezés: 1859, a part. végén 1859. december 22-i befejezési dátum (→*Kézirat 1.*)

Kéziratok: 1.) ismeretlen lelőhelyű (*Kézirat 2.* elkészültét időben megelőző) au. part., eredetileg Bertha Sándor tulajdonában (BÓNIS 1989a, 164.); 2.) OSzK Zt, *Ms. mus. 4215/a–b* (au. part. és kiv.); 3.) OSzK Zt, *Ms. mus. 1414* (m. zenekari sz.); 4.) →*Kézirat 3.* nyomán a MR által 1931-ben készített part. (lelőhely uo.).

Közreadások: 1.) kóruszólamok (Sch, 1860); 2.) karpert., közreadta a MR [1982]; 3.) a mű részletének a MR-ban levő part. alapján készített kórus–zongora kivonata (SZABOLCSI 1961, 310–317.).

Ajánlás: „Ifj. Bertha Sándor barátjának s kedves tanítványának ajánlja Mosonyi Mihály” (→*Kézirat 2.*; az ajánlás háttéréről: BÓNIS 1989a, 164–5.)

Bemutató: MR, 1931. augusztus 23 (emlékest Kazinczy Ferenc halálának centenáriumán, 20 órai kezdettel). Km: Bodó Erzs (szoprán), Székelyhidy Ferenc (tenor), Székely Mihály (basszus), MKOp énekkara (karigazgató: Roubal Vilmos) és zenekara, v: Dohnányi Ernő (SÁVOLY 2004, 305–6.).

Főbb irodalom: Bartalus István: *A tisztulás ünnepe az Ungnál.* OT 1862. január 1.; KÁLDOR 1936, 22–24.; SONKOLY 1941; SZELÉNYI 1959; TÓTH 1960; BÓNIS 1960; BÓNIS 1989a; BÓNIS 1989b; BÓNIS 2000a; Dombóvári János tanulmánya a jelen kötetben.

Megjegyzések: 1.) A zongorás és zenekari verziójában egyaránt megírt, *Hódolat Kazinczy Ferenc szellemének* címet viselő kompozícióval együtt (IX/5., VII/7.) Kazinczy Ferenc születésének 100. évfordulója, illetve az akkori közéleti eseménysor ihlette a kantátát. Mosonyi programot is közölt művéhez *Egy szép álom* címmel (ZL 1861. november 7.). 2.) Hat megghiúsult előadási kísérletről tudunk a zeneszerző élete során. A XX. századi előadásokat követően 2011. december 12-én Ungvárott is fölhangzott a mű. 3.) Kottaanyaga 1863-tól a NZ-ben is föllelhető volt Weidinger (Vajdinger) József másolatában (NEMZETI ZENEDE 2005, 137.).

2.

Dalra magyar! (vegyeskarra és nagyzenekarra, versszöveg: ifj. Ábrányi Emil)

Keletkezés: befejezési dátuma: 1869. december 13. (→*Kézirat 1.* tartalmazza)

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 3282 (au. part.); 2.) OSzK Zt, Ms. mus. 3283 (m. kóruspart. a zenekari anyag zongorakivonatával); 3.) OSzK Zt, Ms. mus. 4207 (38 db. zenekari sz. [tuba hiányzik])

Közreadás: versszöveg: ÁBRÁNYI 1892, 119–120.

Bemutató: Pest, Európa szálló terme(?), 1870. április 12, PZE, v: Thern Károly vagy Till Nándor (ZL 1870. április 19.).

Megjegyzések: ifj. Ábrányi Emil 1869. évi pályadíj-nyertes költeményére keletkezett a mű. Ugyanerre a költeményre komponálta Erkel Sándor azonos című férfikarát, amely az 1870. évi pesti országos dalárdaverseny kötelező száma lett. (LEGÁNY 1976, 45.) Ám az 1870. augusztusi eseményen – az énekkarok készületlensége miatt – végül nem hangzott föl Erkel Sándor műve (ÁBRÁNYI 1892, 132.).

3.

Cantate (a zenekedvelők dalcsarnokának megnyitási ünnepére: szopránszólóra, vegyeskarra és zenekarra. Versszöveg: Komócsy József)

Keletkezés: befejezési dátuma: 1870. április 18. (→*Kézirat 1.* tartalmazza)

Kézirat és sokszorosított szölamanyag: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 3278 (au. part., felirata: *Cantate. A zenekedvelők dalcsarnokának ünnepére írta Komócsy József. Zenéjét Mosonyi Mihály.*); 2.) OSzK Zt, Ms. mus. 3421: a zenekari anyag zongorakivonata és kóruspart. (részben au., részben m.); 3.) OSzK Zt, Ms. mus. 4233/a–b (42 db. zenekari sz. és 4 db. litografált kórusz.); 4.) OSzK

Zt, Ms. mus. 4341 („Társkarokkal fogadlak én titeket”: a mű szopránszólós részletének ének–zongora kivonata)

Bemutató: 1870. december 7, a PZE új termének megnyitó hangversenye, énekszóló: Pauliné Markovits Ilka, PZE, v: Till Nándor (FL 1870. december 10.; ZL 1870. december 11.).

Megjegyzés: a PZE új termének (Bálvány utca [ma: Október 6. utca] 10., Festetich-ház) leírása: FL 1870. december 10.

IV.

VILÁGI KÓRUSMŰVEK

1.

Chor zur Feyer des Tondichters Herrn Fr. Erkel (férfikar, szövegkezdet: „Dalra, dalra! Énekeljünk! Csillogó pohárt emeljük!”)

Keletkezés: a →*Kézirat*on 1844. február 1-i keletkezési dátum

Kézirat: OSzK Zt, Ms. mus. 110 (au. part.)

Ajánlás: „Chor zur Feyer des Tondichters Herrn Fr. Erkel von seinem Freunde M. G. Brand” (→*Kézirat* tartalmazza)

Bemutató: Pest, 1844. február 1.

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 14.; BÓNIS 1960, 41–42; BÓNIS 1989a, 165–6.

Megjegyzések: Erkel Ferenc 1844. február 1-én megrendezett köszöntésére készült alkalmi kompozíció. Az ünnepséget a Hunyadi László január 27-i ősbemutatójának sikere nyomán tartották a pesti Concordia-körben. Ez volt az első Mosonyi-mű, amely magyar szövegre keletkezett, egyszersmind a zeneszerző első, zenei nyelvén is magyar alkotása lett.

2.

A dalárda (férfikar, versszöveg: Szepessy Imre, kezdete: „Egy füzér van a világon”)

Keletkezés: 1857. február, a P-BD alapító ünnepségére (Bl 1857. február 17.)

Közreadások: **A) versszöveg:** 1.) *A Pest-Budai Dalárda első alapítványi ünnepélye mártius 1-én 1857* (példánya: OSzK, 206.893); 2.) *A Pest-Budai Dalárda által 1857-dik april 4-kén rendezett ÉNEKVIGALOM részlete* (programfüzet: OSzK PKt, zenei kisnyomtatványok); **B) zene:** Sch, 1857 (sz.)

Bemutató: Pest vagy Buda, 1857. március 1, a P-BD alapító ünnepségének kezdetén, a vacsora előtt (a versszöveget tartalmazó kiadvány [$\rightarrow$ Közreadások] tájékoztatása szerint). *További dokumentált előadások a szerző életében:* a P-BD által 1857. április 4-én rendezett „énekvigalom”; Székesfehérvár, színházterem, 1863. július 12., „helybeli műkedvelő társaság” (ZL 1863. augusztus 13.)

Megjegyzések: hiányosan ránk maradt mű, a kottakiadvány ($\rightarrow$ Közreadások) jelenleg ismert egyetlen példánya: OSzK Zt, *Mus. pr. 17651* (benne T1 szólam: 2 db.; T2: 1 db.; B 1–2. hiányzik).

3.

Üdvözet (férfikar, szövege és zenéje ismeretlen)

Keletkezés: az 1857. április 7-ét megelőző hetek (lásd: *Bl* 1857. április 7.)

Feltételezett bemutató: 1857. május 4. (a Budára érkezett császári pár tiszteletére), P-BD, a $\rightarrow$ Völkerfrühling című kórusművel együtt.

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, BÓNIS 1989a, 185.

Megjegyzés: Liszt Ferenc utal Mosonyi ünnepi alkalomra komponált kórusaira az 1857. április 29-én, Weimarban, Mosonyihoz írott levelében, eszerint Mosonyi már korábban tudatta Liszttel a művek létezését.

4.

Völkerfrühling (férfikar, szövege és zenéje ismeretlen)

Keletkezés: az 1857. április 7-ét megelőző hetek (lásd: *Bl* 1857. április 7.)

Feltételezett bemutató: 1857. május 4. (a Budára érkezett császári pár tiszteletére), P-BD, az $\rightarrow$ Üdvözet című kórusművel együtt.

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, BÓNIS 1989a, 185.

Megjegyzés: $\rightarrow$ Üdvözet

5.

Keserű pohár (férfikar, versszöveg: Vörösmarty Mihály, kezdete: „Ha férfi lelkedet”)

Közreadás: ZL 1863. április 23.

Ajánlás: a Lugosi Dal- és Zeneegyletnek

Feltételezett bemutató: 1863. május 9., Lugos, LDZ. *További dokumentált előadások a szerző életében:* 1863. június 27., Lugos, LDZ; 1863. június 28.(?), Sopron, PD és SD(?); 1863. június 29., Sopron, GyD és SD (OSzK PKt, zenei kisnyomtatványok); pesti bemutató: 1865. július 15., Pávasziget (Városliget), P-BD (ZL 1865. július 13. és 20.)

Megjegyzések: Vörösmarty Mihály versét Erkel Ferenc is megzenésítette, amely az 1861-ben bemutatott *Bánk bán* I. felvonásában kapott helyet. Mosonyi 1863-ban a lugosi dalegylet tiszteletbeli tagja lett.

6.

Tavaszi dal (férfikar; versszöveg: „T. L.”, kezdete: „Dalos erdő”)

Kézirat: OSzK Zt, Ms. mus. 14.547 (m. part.)

Közreadások: 1.) TL 1863. május 14; 2.) ZL 1863. május 28.; 3.) Vo, 1863; 4.) *Apollo* 81, 1906, XXI–XXII. évfolyam, 403. sorszám; 5.) GESZLER 1920; 6.) *Öt évszázad kórusa*, szerkesztette Forrai Miklós, EMB, 1956; 7.) *Dalgyűjtemény. Kórusművek vegyes-, gyermek-, női- és férfikarra.* Összeállította Zoltán Aladár. Bucuresti, 1958; 8.) *Szállj, szép szavú dal. Iskolai kórusgyűjtemény.* Összeállította Szász Károly és Birtalan József. Bucuresti, 1972

Ajánlás: „A pesti kir. kath. férfitanító-képezde növendékeinek emlékéül”

Feltételezett bemutató: 1863. május 7., Buda, a Pesti Királyi Katolikus Tanítóképző Intézet növendékei. *További dokumentált előadások a szerző életében:* 1.) Lugos, LDZ: 1864. március 28., július 24., szeptember 10., december 30.; 1865. október 4. (OSzK PKt, zenei kisnyomtatványok, *A Lugosi Dal- és Zeneegylet Évkönyvei*); 2.) P-BD, v: Zimay László: PV, 1865. március 19. (ZL 1865. március 23.); 3.) BD: Budai Császárfürdő, 1865. május 27.; Rákospalota, 1865. június 25. (MADARASSY 1866; ZL 1865. május 25.); 4.) PND, v: Zimay László: 1867. május (ZL 1867. május 26.)

Megjegyzések: a ZL-ban közölt „T. L.” szövegíró-monogram Felvinczi Takáts Lajosként való feloldása (BÓNIS 1960, 229) nem meggyőző: Felvinczi hozzávetőlegesen tizenöt éves volt a mű megjelenése idején. BÓNIS 2000a (27.) közlése szerint a szövegíró: Felvinczi Takáts László.

Főbb irodalom: MÉSZÁROS 1981

7.

Bordal (férfikar, versszöveg: Arany János [*Csendes dalok II.*, kezdete: „Igyunk biz azt egy-egy kicsit”])

Közreadás: ZL 1864. március 10.

Ajánlás: „a honi dalárdáknak”

Feltételezett bemutató: 1864. november 9., Lugos, LDZ (OSzK PKt, zenei kisnyomtatványok, *A Lugosi Dal- és Zeneegylet Évkönyve*)

Megjegyzés: az első ismert kórusmű, amely Arany János-versszövegre készült

8.

A nagyszombati dalárda jelvénye (férfikar, versszöveg: „A mi dalunk”)

Közreadás: ZL 1864. július 7.

Megjegyzés: krónikási közlés szerint Mosonyi szerzeménye volt az első magyar kórus-jelige (VAJDA 1870, 97.), amit a ZL közreadási kommentárjának megfogalmazása is valószínűvé tesz.

9.

Serkentő ének (férfikar, versszöveg: Batsányi János, kezdete: „Szedjük életünk virágait”)

Közreadás: 1.) *A Pest-Budai Dalárda által kiadott négy hangu férfi karok* (R, 1864); 2.) *A pest-budai dalárda által kiadott 28 négyhangu férfikar / Magyar dalárdák számára* (R és T 911 [é. n., de XIX. századvég], 9. szám [33–35.]).

10.

Tisza mellett van egy város (férfikar; szövegkezdete azonos a címmel)

Közreadás: 1.) *A Pest-Budai Dalárda által kiadott négy hangu férfi karok* (R, 1864); 2.) *A pest-budai dalárda által kiadott 28 négyhangu férfikar / Magyar dalárdák számára* (R és T 911 [é. n., de XIX. századvég], 20. szám [51–52.]).

Megjegyzés: Mosonyi kifogásolta a korai közreadást (közlése szerint „elnézés és hibás másolat folytán” került a kötetbe: ZL 1865. december 21.). A mű későbbi átdolgozása a *Szerelmi dal* (→IV/14.)

11.

Pacsirta (férfikar szopránszólóval, versszöveg: Ferenczy Teréz, kezdete: „Pacsirta kis madár”)

Keletkezés: 1865 márciusa előtt (→*Megjegyzések*)

Közreadások: 1.) *Apollo* férfikari gyűjtemény, 1875, IV. kötet, XII. szám (189–190.); 2.): *Apollo* 18, 1890: 81. szám (137–139.)

Ajánlás: a Pest-Budai Dalárdának (ZL 1865. március 9. és →*Közreadások*)

Bemutató: 1865. december 4. PPL terme, Pauliné Markovits Ilka és P-BD (ZL 1865. november 30. és december 7.). *További dokumentált előadások a szerző életében:* 1866. február 18., PV, ugyanők (ZL 1866. február 25.); 1868. május 9., Pest, Helvey Ilka és PND, v: Zimay László (ZL 1868. május 17.).

Megjegyzések: 1.) az ősbemutatót eredetileg az újjászervezett P-BD első, 1865. március 19-i hangversenyére tervezték (ZL 1865. március 9.), ám akkor nem került rá sor (ZL 1865. március 23.); 2.) Ferenczy Teréz költeményét Halács János is megzenésítette, vegyeskarra (LAVOTTA 1940, 63.).

12.

Szellemvilág (férfikar; versszöveg: Balogh Zoltán, kezdete: „Hogyha a nő lágyan ringat”)

Keletkezés: 1865 (ZL 1865. április 6.)

Közreadás: 1.) P-BD (Dietze Vilmos Kéz- és Könyomdája), Pest, 1866; 2.) *Dalárévkönyv 1868*, Magyar Daláregyesület

Ajánlás: a nyíregyházi dalárdának, amely tiszteletbeli taggá választotta a zeneszerzőt (ZL 1865. április 6.)

Dokumentált előadások a szerző életében: 1869. augusztus 14., Pest (Új világ vendéglő, mulató), BD (első alkalommal szólaltatta meg az együttes: ZL 1869. augusztus 22.); 1869. december 13., PV, BD, v: Knahl Antal (ZL 1869. december 19.; LEGÁNY 1976, 255.)

13.

Ébresztő (férfikar rézfúvós kísérettel, versszöveg: Balogh Zoltán, kezdete: „Fel, fel, hajnalodik az égen”)

Kézirat: L, Ms. mus. 959/a–b (part., 12 db. rézfúvós sz.)

Keletkezés: 1865 tavasza (az augusztusi, pesti országos dalárdaünnep szervezőbizottságának felkérésére)

Közreadások: **A) az eredeti, cenzúrázatlan versszöveg:** ZL 1865. május 18.; ÁBRÁNYI 1892, 44. (minimális eltéréssel); **B) zene:** 1.) R, 1865 (második és harmadik kiadás: 1878 és 1884); 2.) Országos Daláregylet 1879, 3.) Eb, 1879.

Bemutató: 1865. augusztus 20, Pest, Városliget, a NZ negyedszázados ünnepélye, az összes dalárda részvételével, v: Erkel Ferenc (műsorlap: OSzK PKt, zenei kisnyomtatványok). *További dokumentált előadások a szerző életében:* 1865. augusztus 26., a BD Liedertafel-je (MADARASSY 1866); 1865. szeptember 30., PPL terme, P-BD (ZL 1865. szeptember 21.); 1865. november 4., Lugos, LDZ (OSzK PKt, zenei kisnyomtatványok, *A Lugosi Dal- és Zeneegylet*

Évkönyve; ZL 1865. november 23.); 1865. december 14., a császár jelenlétében, a magyar országgyűlés megnyitása alkalmából, akinek a „nagyszerű fáklyásmennel tisztegett” a két főváros lakossága, s „a fővárosi, ó-budai és promontori dalárdák (összesen mintegy 500 taggal) Erkel Ferencz [...] vezetése alatt a budai vártéren, mintegy 3000 égő fáklya fényében Kölcsey »Himnuszát,« – Egressy Béni »Óh ne mondj engem rózsádnak« című kardalát és Mosonyi M. »Ébresztőjét« énekelték el” (MADARASSY 1866, 84.; uo. 123–124.: a résztvevő együttesek pontos névsora: budai, pestbudai, pesti unió, nemzeti dalkör, egyetemi, óbudai, promontori és bicskei dalárdák); 1867. február 27., PV, hangverseny a Zeneművészek Segélyegylete javára, a BD, P-BD és PND (összesen 300 énekes) részvételével: ZL 1867. február 17. és 24.

Főbb irodalom: ÁBRÁNYI 1892; BÓNIS 1989a, 166.

Megjegyzések: 1.) a cenzúra miatt változtatni kellett az eredeti versszövegen (ÁBRÁNYI 1892, 43.); 2.) a kiadványok nagy részének egyetlen föllelhető példánya: BMC.

14.

Szerelmi dal, magán tenorsolo víg férfinégyes kísérettel (versszöveg részben: *Tisza mellett van egy város* [→IV/10.], részben: Győrfy Gyula, utóbbi szakasz kezdete: „Ne nézz úgy szemembe”)

Zenéje ismeretlen

Keletkezés: 1865 vége vagy 1866, a *Tisza mellett van egy város* című férfikar (→IV/10.) átdolgozásaként. Mosonyi Mihály névalírásával jelentek meg az alábbiak a ZL 1865. december 21-i számában: „Távollétem alatt *Rózsavölgyi és társa* műkereskedésében »a régibb (Thill Nándor igazgatása alatt működött) *pestbudai dalárda által kiadott négy hangú férfikarok*« című gyűjteménybe elnézés és hibás másolat folytán tőlem is felvétellett egy »Tisza mellett van egy város« című férfinégyes. / Miután a fentemlített férfinégyes eredeti kézírata rég eltévedt kezeim közül, annak újra leendő átdolgozását vettem célba, mit is a fentnevezett műkereskedés nemsokára közzé is fog tenni. / Az egész egy kísérlet arra nézve, hogyan lehetne egy kedélyes kart: »Tisza mellett van egy város« stb. váltakozva egy szerelmi dallal (tenor-solo) magyar szellemben és mesterségesebb alakban összekötni. A szerelmi dal: »ne nézz úgy szemembe« stb. Győrfy Gyula szerzeménye.”

Közreadás: A *pest-budai dalárda által kiadott 28 négyhangú férfikar / Magyar dalárdák számára* című kiadvány (R és T 911 [é. n., de XIX. századvég]) belső borítólapján a R és T által, magyar dalárdák számára közreadott férfinégyesek listájában szereplő Mosonyi-mű. A jelzett kiadványnak viszont egyetlen példánya sem ismert.

15.

Dalárok karéneke (férfikar, versszöveg: Szász Károly, kezdete: „Szállj szabadon! Szállj szabadon! Szállj szabadon! Büszke magyar dal”)

Keletkezés: 1866 márciusa után (az 1867-ben megrendezésre került aradi országos dalárdaünnep szervezőbizottságának 1866. márciusi felkérésére: ZL 1866. március 25.)

Közreadások: 1.) Réthy Lipót, Arad, 1866; 2.) *Apolló* zeneműfolyóirat, 21. számú külön kiadvány: jelenleg egyetlen példánya sem ismert (jelezve az *Apolló* 30. számú külön kiadványán, Pesti Könyvnyomda [é. n.], katalógusszám: 3344)

Ajánlás: „Az Aradi országos dalárünnepély alkalmára / A hazai dalegyleteknek ajánlja a szerző” (→*Közreadás* 1.)

Bemutató: Arad, 1867. augusztus 12. (a dalárdák közös darabja volt: ZL 1867. szeptember 8.)

Főbb irodalom: ÁBRÁNYI 1892; SONKOLY 1944

16.

Magyar dalárinduló (férfikar, versszöveg: Madarassy Pál, kezdete: „Föl dalár!”)

Közreadások: 1.) „1866”, Pest, „Apolló” (SONKOLY 1944): jelenleg egyetlen példánya sem ismert; 2.) az *Apolló* zeneműfolyóirat 30. számú külön kiadványaként (Pesti Könyvnyomda [é. n., de XIX. századvég vagy XX. századelő], katalógusszám: 3344).

Megjegyzések: SONKOLY 1944 közlése a korai közreadással kapcsolatosan részint bizonyosan téves: az *Apollo* kiadványsorozat csak 1871-től létezett. Ugyanakkor feltételezhető, hogy nem csupán évtizedekkel Mosonyi halála után jelent meg első alkalommal a mű.

17.

Induló (vegyeskar, szövegkezdet: „Akármerre jártok, nincs oly szép”)

Közreadás: *Egri dalnok. Válogatott komoly és víg dalok gyűjteménye* [...] *Átírták és kiadták Zsaskovszky Ferenc és Endre, II. füzet*, Érseki Lyceum Könyv- és Könyomdája, Eger, 1867 (34. szám)

Megjegyzések: 1.) felirat a kotta fölött: „Zenéjét vegyes karra írta Mosonyi M.”. Visszatéréses szerkezet *Trio* megjelölésű középrésszel; a visszatérő kezdőszakasz Mosonyi *Kemény-induló*ján (→**VI/1.**) alapszik. A *Kemény-induló* szövegírója Tóth Kálmán volt, az *Indulóé* ismeretlen. 2.) A kiadványban szereplő másik, Mosonyi nevével összekapcsolt darab („Dallama Mosonyitól”) a *Csendes estén*. Dallama azonos: **V/10/II.**, a közreadás, mint négyszólamú vegyeskari letét, minden bizonnyal Zsaskovszky-átírat. 3.) Recenzió a kiadványról (id. Ábrányi Kornél): ZL 1867. február 10.

18.

Szentelt hantok (versszöveg: Komócsy József, kezdete: „Szent a föld itt”)

Keletkezés: első verziója az 1868. szeptemberi, debreceni országos dalárdaversenyre – a szervezőbizottság felkérésére – készült.

A mű szerzői kórusverziói:

1.) férfikar rézfúvós kísérettel

Keletkezés: 1868

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 1999/a–b (au. part.); Mus. pr. 6501 (a nyomtatványok mellett m. rézkar-part. és -sz. találhatók); 2.) L, Ms. mus. 206 (m. rézkar-part.)

Közreadások: 1.) R, 1868; 2.) *Apollo* 403 (SONKOLY 1944 említi)

Bemutató: Debrecen, dalcsarnok, 1868. szeptember 20., az országos dalárünnep összkari számaként, v: Erkel Ferenc (VÚ 1868. október 4.). *További dokumentált előadások a szerző életében:* 1868. október 24., PND, v: Zimay László (LEGÁNY 1976, 10. és 197.); 1868. november 15., Pozsony, Városi Vigadó, PD (KUPPIS 1882); 1868. december 18., PV kisterme, BD (ZL 1869. december 20.); 1869. május 12., PV, PZE (LEGÁNY 1976, 255.)

2.) férfikarra, zongorás bevezető és átvezető szakaszokkal

Közreadás: R és T 702^a (vezérkönyv), 702^b (sz.), („Mosonyi Mihály” aláírással ellátott példány, a szerző ajándéka a Debreceni Zenedének: Deb, *kolligátum* 6645, No. 1.)

3.) hatszólamú vegyeskarra és nagyzenekarra

Keletkezés: a → *Bemutató* alkalmára készült verzió

Kéziratok: OSzK Zt, Ms. mus. 3284 (au. part.); Ms. mus. 4200 (53 db. zenekari sz.: részint au., részint m.)

Bemutató: 1868. december 16., PV kisterme, PZE (FL 1868. december 18.; ZL 1868. december 20.)

4.) hatszólamú vegyeskarra és rézkar-kíséretre (két trombita, két kürt, három harsona, tuba)

Kézirat: OSzK Zt, Ms. mus. 4200 (au. part., de versszöveg-beírást nem tartalmaz)

A mű szerzői átírata továbbá: →VI/2.

Főbb irodalom: ÁBRÁNYI 1892; BÓNIS 1960, 249–250.; BÓNIS 2004

Megjegyzések: 1.) Az aradi vértanúknak emléket állító vers és kompozíció. 2.) Munkácsy Mihály rajza a bemutató helyszínéül szolgáló debreceni dalcsarnokról: VÚ 1868. október 4. 3.) Közreadott nem-szerzői átíratai: a) Zsaskovszky-fivérek: *Egri dalnok. Válogatott komoly és víg dalok gyűjteménye, III. füzet* (Eger, 1876); b) Bartalus István és Gyertyánffy István: *Négyes dalok*. Második, javított kiadás. Budapest, Dobrowsky és Franke, 1887; c) GESZLER 1920; d)

ismeretlen átíró munkája: *Turul daloskönyv. Vegyeskarra írott énekek gyűjteménye.* Szerkesztette ifj. Buchner Antal, Luspay Kálmán, Régenhold János. Eger, 1921, 2. kötet

19.

Gróf Batthyány Lajos emlékének (vegyeskar rézfúvós kísérettel, versszöveg: Komócsy József, kezdete: „Hajtsátok meg a zászlókat”)

Keletkezés: 1870. május 9-i befejezési dátum a part. (→*Kézirat*) végén

Kéziratok: OSzK Zt, Ms. mus. 3281 (part.); Ms. mus. 3280 (9 db. rézfúvóssz.)

Közreadás: **versszöveg:** VÚ 1870. június 5.

Bemutató: 1870. június 9. délután (gróf Batthyány Lajos miniszterelnök újratemetési szertartásán), Pesti Ferencesek Temploma, PZE, v: Till Nándor (VÚ 1870. június 5. és 12.).

Főbb irodalom: BÓNIS 2004

Megjegyzés: a gróf Batthyány Lajos újratemetésére komponált másik Mosonyi-mű a *Libera me* (→**I.B/13.**)

V.

DALOK ZONGORAKÍSÉRETTTEL

1.

An Irma (szövegkezdet: „Schlaf mein Kind, denn außer stürmt es”)

Kézirat: ZTI (*Major Ervin hagyatéka, C-257, m.*)

Közreadás: KASSAI 2001, 104. (részlet)

Főbb irodalom: BÓNIS 1989a, 167.; KASSAI 2001; SZIKLAVÁRI 2018/1, 46–47.

Megjegyzés: korai mű, talán az 1840-es évek elejéről származik

2.

Aus einsamer Zelle (versszöveg: „Menner”, kezdete: „Dort, wurzelt die Palme aus winzigern Korn”)

Kézirat: ZTI (*Major Ervin hagyatéka*, C-256, m.)

Főbb irodalom: BÓNIS 1989a, 167.; SZIKLAVÁRI 2018/1, 47–48.

Megjegyzés: korai mű

3.

Ob ich dich liebe? (versszöveg: Georg Karl Reginald Herloßsohn költeménye nyomán, kezdete azonos a dalcímmel)

Keletkezés: legkorábban: 1842 (a költemény abban az évben jelent meg)

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 1415 (m., au. címlappal); 2.) ZTI (*Major Ervin hagyatéka*, C-253, m.)

Főbb irodalom: BÓNIS 1989a, 167.; SZIKLAVÁRI 2018/1, 48–49.

4.

Wunsch in Frühlinge (versszöveg: Gustav Adolf Keferstein, a szerző *König Mys von Fidibus* című könyvéből [1837], kezdete: „Möchte wohl ein Vöglein seyn”)

Keletkezés: Scholcz Péter feltételezése szerint 1844-ből származik

Kézirat: ZTI (*Major Ervin hagyatéka*, C-255, m.)

Főbb irodalom: BÓNIS 1989a, 167.; SZIKLAVÁRI 2018/1, 53.

5.

Wiegenlied (versszöveg: Stephan Schütze, kezdete: „Schlaf’ schlaf’ in guter Ruh”)

Keletkezés: legkésőbb: 1850. március 25. (a másolt kézirat dedikációja), de valószínűleg nem sokkal korábbi keletkezésű mű

Kézirat: ZTI (*Major Ervin hagyatéka*, C-259, m.)

Ajánlás: Bräuer Teréznek, Bräuer Ferenc pesti komponista és *regens chori* hitvesének, a házaspár fiúgyermekének születése alkalmából: „Der Mutter / Frau Therese Bräuer / achtungsvoll gewidmet / von / Verfasser / den 25sten März 1850 / Pesth”

Főbb irodalom: BÓNIS 1989a, 166–167.; HORVÁTH 2012, 176.; SZIKLAVÁRI 2018/1, 49.

6.

Du schönes Fischermädchen (versszöveg: Heinrich Heine)

Keletkezés: 1853 (→Ajánlás)

Kézirat: OSzK Zt, Ms. mus. 272/1 (au. part.)

Ajánlás: Stéger Ferenc tenoristának, Prága, 1853. május 10-i keltezéssel: „*Herrn Steger zur Freundschaftlicher Erinnerung von dem Componisten. Prag den 10/5 53*”

Főbb irodalom: SZIKLAVÁRI 2018/1, 50–51.

7.

Sechs Lieder, Op. 5 (1. **An...**, versszöveg: Nikolaus Lenau, kezdete: „Ach wäirst du mein”; 2. **Stille Sicherheit**, versszöveg: Nikolaus Lenau, kezdete: „Horch, wie still es wird”; 3. **Frühlingsgedränge**, versszöveg: Nikolaus Lenau, kezdete: „Frühlingskinder im bunten Gedränge”; 4. **Lied**, versszöveg: Robert Burns, németre fordította Louise von Ploennies, kezdete: „Dein bin ich”; 5. **Gondoliera**, versszöveg: Emanuel Geibel, kezdete: „O komm zu mir”; 6. **Gedicht von Geibel**, versszöveg: Emanuel Geibel, kezdete: „So halt’ ich endlich”)

Közreadás: Br, 1853 vagy 1854

Főbb irodalom: SZIKLAVÁRI 2018/1, 53–62.

Megjegyzés: A dalfűzér valószínűleg 1853-ból származik, egy-két darab lehet korábbi is.

8.

Schilflieder, Op. 6 (versszöveg: Nikolaus Lenau, kezdete: „Drüben geht die Sonnen scheiden”)

Közreadás: Br, 1853 vagy 1854

Főbb irodalom: SZIKLAVÁRI 2018/1, 62–76.

Megjegyzések: Az első hazai keletkezésű romantikus dalciklus. Valószínűleg 1853-ból származik.

9.

A szerelem, a szerelem (versszöveg: Petőfi Sándor, kezdete azonos a mű címével)

Közreadás: 1.) R, 1860; 2.) 1848–1898 / *Petőfi Album / 100 ének és dal Petőfi költeményeire* (közreadta Langer Viktor: R); 3.) *Dalok Petőfi Sándor verseire* (szerkesztette Farkas Ferenc: EMB, 1972).

Ajánlás: „Szénfy Gusztáv úrnak / a magyar népdalok fáradhatlan buvárának”

Dokumentált előadás a szerző életében: Pest, Lloyd-terem, 1862. március 9., Iványos Pál – ének (Hf 1862. március 8.).

Főbb irodalom: SZIKLAVÁRI 2018/2, 24–30.

Megjegyzések: A megjelenésről lásd a VÚ 1860. április 1-i számát. Mosonyi a PN 1860. március 7-i számában írt a darabról.

10.

Hat népdal Tóth Kálmán költeményeire (I. Felleg borul az erdőre; II. Jaj Istenem!; III. Jó ideje annak; IV. Mátra hegye; V. Alig jöttél, itt hagysz már; VI. Furán néz ki)

Közreadás: R, 1863. **I. dal** későbbi közreadásairól lásd: SZIKLAVÁRI 2018/2, 69.; további közreadás: *Jaj de szépen muzsikálnak – magyar dalok* (EMB, 1956).

Ajánlás: „Tóth Kálmán urnak”

Feltételezett bemutatók: **I. dal**: NM, 1863. március 8., Hofbauer Zsófia (ZL 1863. március 12. szerint ismételnie kellett a dalt); **III. dal**: a NZ növendékeinek vizsgálhangversenye, 1863. július 1. (előadó nem ismeretes, tanár: Langer János. A *Pestbudai Hangászegyesületi Zenede növendékei nyilvános vizsgálatának tárgyai 1863. jún. 25., 26., 27., 30., júl. 1., 2., 3-án*: OSzK PKt, zenei kisnyomtatványok)

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 49.; SZIKLAVÁRI 2018/2, 66–74.

Megjegyzések: 1.) A dalfüzér megjelenéséről lásd: VÚ 1863. február 22.; recenzió (Bartalus István): *Koszorú* 1863. március 1.; 2.) Az **I. dal** zenei anyaga nem azonos ugyanennek a versszövegnek Füredi Mihály általi megzenésítésével, amely Mosonyi zongorakíséretével jelent meg 1866-ban (X/27.)

11.

Letésem a lantot (versszöveg: Arany János, kezdete azonos a mű címével)

Közreadás: R, 1863, a ZL 9. mellékleteként

Ajánlás: „Thaisz Peter urnak”

Feltételezett bemutató: PV, 1865. március 19., Thaisz Péter – bariton, Zimay László – zongora (ZL 1865. március 23.)

Főbb irodalom: SZIKLAVÁRI 2018/2, 33–39.

Megjegyzések: Az első terjedelmes dal, amely Arany János valamely versére keletkezett. Megjelenéséről lásd: VÚ 1864. január 3. Thaisz Péter újból elénekelt Liszt Ferenc matinéján, Rákospalotán, 1870. december 18-án (LEGÁNY 1976, 259.).

12.

Gara Mária (versszöveg: Tóth Kálmán, kezdete: „Besütött a napnak legelső sugára”)

Keletkezés: elkészültét jelzi: ZL 1864. február 11.

Közreadás: R, 1864

Ajánlás: „Bogdány Lajos urnak”

Főbb irodalom: SZIKLAVÁRI 2018/2, 48–57.

Megjegyzés: recenzió (Bartalus István): Koszorú 1864. június 12.

13.

Mátyás anyja (versszöveg: Arany János, kezdete: „Szilágyi Örsébet levelét megírta”)

Keletkezés: elkészültét jelzi: ZL 1864. február 11.

Kézirat: OSzK Zt, *Rózsavölgyi Gyűjtemény I 133* (egykorú m. éneksz.)

Közreadás: R, 1864

Ajánlás: „Soupper Jenő urnak”

Feltételezett bemutató: 1865. május, Soupper Jenő – bariton (BÓNIS 1960, 241.)

Főbb irodalom: SZIKLAVÁRI 2018/2, 40–47.

Megjegyzések: Az első ismert Arany János-balladamegzenésítés. Megjelenéséről lásd: VÚ 1864. június 26.; OT 1864. július 1.

14.

Boldogság emléke (versszöveg: Komócsy József, kezdete: „Csöndes est volt”)

Keletkezés: 1870. június 7. előtt (dátum a kéziratban)

Kézirat: ZTI (*Major Ervin hagyatéka, C-258, m.*)

Közreadás: A) **zene:** R, 1870; B) **versszöveg:** SzK 1870. október 13.

Feltételezett bemutató: Pest, PZE terme, 1871. január 14., Neszveda Anna – ének (*Zenészet*
Lapok 1871. január 22.)

Főbb irodalom: BÓNIS 1989a, 167.; SZIKLAVÁRI 2018/2, 57–65.

Megjegyzés: recenzió (Langer Viktor): SzK 1870. október 13.

VI.

EGYÉB ZONGORAKÍSÉRETES DALLAMOK

1.

Kemény-induló (báró Kemény Zsigmond melletti kortesdal. Versszöveg: Tóth Kálmán, kezdete: „Három színű zászló, nemzeti”)

Keletkezés: 1865 ősze, a költőt és a zeneszerzőt is a lipótvárosi választók kérték föl (ZL 1865. november 9.).

Közreadás: Rózsavölgyi, Pest, 1865

Megjegyzések: 1.) a megjelenésről: ZL 1865. november 9. 2.) Kibővített szerzői átirata az *Induló: IV/17.*

2.

Szentelt hantok (versszöveg: Komócsy József, kezdete: „Szent a föld itt”; az azonos címet viselő kórusmű szerzői átirata: **IV/18.**)

Közreadás: Pest, Rózsavölgyi, 1869

3.

Hertelendy ezredesnek indulója Ulmnál (1805), lásd: X/31.

EREDETI HANGSZERES MŰVEK

VII.

SZIMFONIKUS ZENEKARI MŰVEK

1.

Nyitány (h-moll [Op. 15])

Keletkezés: 1841. május 28. – 1842. január 23., Rétfalu (KÁLDOR 1936, 59.)

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 488 (15-ös opus-számot viselő au. part.); 2.) Ms. mus. 1411, Ms. mus. 3279 és Ms. mus. 4202 – másolt szólamanyag

Bemutató: Pest, 1843. április 30., P-BH, v: Schindelmeisser Lajos. *További dokumentált előadás a szerző életében:* NSz, 1845. december 25., P-BH (ISOZ 1934; NEMZETI ZENEDE 2005, 84.).

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 10–12.; BÓNIS 1960, 33–34., 39.

2.

I. szimfónia (D-dúr)

Kéziratok: OSzK Zt, Ms. mus. 489 (au. part.); Ms. mus. 4236 (részben au., részben m. sz.: 39 db)

Bemutató: PR, 1844. március 3., P-BH, v: Schindelmeisser Lajos. *További előadás a szerző életében:* 1844. március 24. (azonos helyszínnel és közreműködőkkel).

Megjegyzések: 1.) minden bizonnyal az első, hazai születésű komponista által a hazai hangversenyélet számára komponált szimfónia. 2.) A szólamanyag két időbeli rétegre különíthető el: 1844 körülre és 1860-as évtizedbelire; a PZE pecsétjét viseli, ami Mosonyi újbóli előadási szándékára vall az 1860-as évtized végét illetően (1868-ban hónapokig ő vezette az együttest). 3.) Grafikázott partitúra és sz. (2015): Miskolci Szimfonikus Zenekar. 4.) Adatok szerint Mosonyi új kezdőtételt komponált a műhöz, amellyel együtt 1848. március 25-én ismét fölhangzott volna a szimfónia, ám a hangverseny végül elmaradt (NEMZETI ZENEDE 2005, 91–92.). Az új kezdőtétel további sorsáról nincs tudomásunk.

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 14–15.; BÓNIS 1960, 44–53.; BÓNIS 1989a, 172–179.

3.

Zongoraverseny (e-moll)

Keletkezés: 1844. május 28. – augusztus 15. között (a → *Kéziraton*)

Kézirat: OSzK Zt, Ms. mus. 4411 (autográf partitúra)

Közreadás: EMB, 1966 (kispartitúra)

Bemutató: PR, kisterem, 1845. március 30., Bräuer Teréz – zongora (*Sp* 1845. március 29.; *Vidéki Futár a Honderűhez* 1845. március 29.; *Un* 1845. április 1.)

Főbb irodalom: BÓNIS 1960, 42–43., 54–57.; SZIKLAVÁRI 2015

Megjegyzések: 1.) Minden bizonnyal az első, hazai születésű komponista által a hazai hangversenyélet számára komponált zongoraverseny. Német címe *Konzertstück* volt a bemutatón. 2.) Bräuer Teréz – zongoraművész és koloratúrszoprán – Bräuer Ferenc pesti komponista és *regens chori* felesége volt. Neki szól a *Wiegenlied* (V/5.) és a *B-dúr trio* (Op. 1: VIII/7.) ajánlása. (Munkásságáról lásd: HORVÁTH 2012, 175–176). 3.) Az utókor számára már ismeretlen partitúrát 1950-ben találta meg Váczi Károly zongoraművész, akinek szólójával 1953-ban csendült föl először nyilvánosan a mű a XX. század folyamán. 4.) Szerzői átirata a *Zongoraverseny szeptett-kísérettel* (VIII/6.).

4.

II. szimfónia (a-moll)

Ismeretlen mű

Keletkezés: 1846–47

Bemutató: Pest, 1856. március 30., vezényelt Erkel Ferenc; *további dokumentált előadás a szerző életében:* Aachen, 1857. március, v: Turányi Károly (KAPKO-FORETIĆ 1973, 49.)

Főbb irodalom: BÓNIS 1989a, 179., 181–184.

Megjegyzések: a mű bemutatását már a Pest-budai Zeneegylet 1847. január 26-i ülésén tervbe vették, de végül nem szerepelt az év március 28-ra kitűzött hangverseny műsorán. További megghiúsult előadási tervekről is tudunk (1851. március 25., 1852. december 24.: NEMZETI ZENEDE 2005, 89–90., 98–99., 106.).

5.

A honvédek – zenekari fantázia („A magyar honvéd győzelme és keserve”)

Keletkezés: 1860?

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 3347 (sz. a szerző korrekcióival); 2.) OSzK Zt, Ms. mus. 2631 (az előbbi nyomán Geszler György által, 1953–54 körül rekonstruált partitúra); 3.) OSzK Zt, Ms. mus. 6305, fol. 14 (kompozíciós vázlat Beliczay Gyula vázlatai között); 4.) újrhangszerelési vázlat 1870. február 12-i keltezéssel a Beliczay-család hagyatékában (SONKOLY 1948, 264–6., ismeretlen hollétű kézirat), fotókópiája Bónis Ferenc gyűjteményében (BÓNIS 1989a, 164).

Főbb irodalom: SZELÉNYI 1959, 86.; BÓNIS 1960, 128–132.

Megjegyzések: 1.) „A magyar honvéd győzelme és keserve” eredeti címadásról id. Ábrányi Kornél tudósított (ZL 1871. július 2.). 2.) A mű kezdőszakasza nyomán készült szerzői átirat *Az égő szerelem hármasszínű zongoradarab* harmadik tétele (VIII/9.).

6.

Gyász hangok Széchenyi István halálára

Keletkezés: 1860 (befejezési keltezés: Pest, 1860. augusztus 23.: LAVOTTA 1940, 138.), az azonos című zongoradarab nyomán (IX/8.)

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 985 (Budapest 1945. évi ostroma óta hiánylistán szereplő au. part.); 2.) MR kottatára (másolat és szölamanyag *Kézirat 1.* alapján); 3.) hiányos XIX. századi vonós sz: FT, 65. számú jelzet (5 db.)

Közreadás: az elveszett szerzői partitúra nyitó kottaoldalának facsimile közlése: FABÓ 1910, 146.

Bemutató: NM díszterme, 1860. december 16, FTZ, v: Erkel Ferenc. *További dokumentált előadások a szerző életében:* NSz, 1860. december 23., v: Doppler Károly; NM díszterme, 1861. december 29, NSz zenekara; (VÚ 1861. december 29.); NSz, 1866. szeptember 7. (VÚ 1866. szeptember 16.); PV kisterme, 1868. december 30., FTZ, v: Erkel Ferenc.

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 26–29.; BÓNIS 1960, 132–135.; BÓNIS 1989b, 237–243.

7.

Hódolat Kazinczy Ferenc szellemének

Keletkezés: 1860 (befejezési keltezés: Pest, 1860. szeptember 20.), az azonos című zongoradarab nyomán (IX/5.)

Kézirat: OSzK Zt, Ms. mus. 3419 (au. part.)

Főbb irodalom: BÓNIS 1960, 135–138.

Megjegyzések: Mosonyi zenetörténeti újítása volt a cimbalom szimfonikus zenekari hangszerként való felhasználása ebben a művében.

8.

Ünnepi zene

Keletkezés: a hangszerelés befejezése: 1860. október 10. (BÓNIS 1960, 140.)

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 1413 (au. part. és m. sz.); 2.) OSzK Zt, népszínházi gyűjtemény 782 (XIX. századi sz.)

Bemutató: NM díszterme, 1861. január 6., FTZ, v: Erkel Ferenc. *További dokumentált előadások a szerző életében:* NSz, 1861. február 13., a színház zenekara (VÚ február 17.); 1863 (→*Megjegyzések* 4.); PV, 1865. augusztus 17., NSz zenekara, v: Liszt Ferenc (ZL szeptember 7.).

Közreadás: →*Kézirat* 1.) kezdő kottaoldalának facsimile közreadása: SZABOLCSI 1961, XIII. képillusztrációs oldal

Főbb irodalom: BÓNIS 1960, 138–140., 239–240.; BÓNIS 1989b, 243–248.

Megjegyzések: 1.) A mű címe még „Magyar ünnepi nyitány” volt a bemutatón, és alkalmasszerűen a későbbiekben is. 2.) Mosonyi felhasználta kompozíciójához a *Tanulmányok zongorára... Harciasan* című darabját (IX/6.), valamint Egressy Béni *Szózat*-dallamát. 3.) A mű szerzői átirata az azonos címet viselő négykezes zongoradarab (VIII/8.), amelyhez Mosonyi programot is mellékel. 4.) A →*Kézirat* 2. szólamanyagon 1861., 1863., 1875. és 1878. évi előadási dátumok olvashatók. 1875. október 15-én az *Ünnepi zene* vezette be a Népszínház megnyitó előadását (VÚ október 17.). Dohnányi Ernő is vezényelte az művet (MKOp, 1938. október 24.). Zenekari változatát eszerint eldirigálta Erkel, Liszt és Dohnányi is, Liszt azonkívül közreműködött a négykezes verzió előadásában (VIII/8.).

VIII.

KAMARAMŰVEK

1.

Grand duo (zongorára, négy kézre; f-moll)

Keletkezés: Rétfalu, 1837. november – 1838. november 20. (→*Kézirat* 1. tartalmazza)

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 487/a (au. part.); 2.) OSzK Zt, Ms. mus. 487/b (XX. század végi m.: Kassai István)

Ajánlás: Turányi Károlynak („*Grand Duo à quatre mains dédié à son Ami Charles Turany Réthfalú Novembre 1837*”)

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 9–10.; BÓNIS 1995, 81–83.

Megjegyzés: a legkorábbi Mosonyi-mű, amelynek ismert a keletkezési ideje.

2.

6 vonósnégyes (No. 1. D-dúr [Op. 1], No. 2. g-moll, No. 3. h-moll, No. 4. a-moll [Op. 11], No. 5. f-moll, No. 6. Esz-dúr [Op. 17])

Keletkezés: 1830-as évtized vége – 1845. **No. 2.** kétfajta verzióban maradt ránk, a korai alak keletkezési adata: 1839. október 19., Ruma (Árpatarló), az átdolgozása: 1845. február 12., Pest. 11-es opus-száma alapján **No. 4.** még az Op. 15 jelzést viselő, 1841 májusa – 1842 januárja között komponált *h-moll nyitányt* megelőzően keletkezett. **No. 6.** esetében a 17-es opus-szám ténye egyértelművé teszi, hogy a mű a *h-moll nyitány* után, de még az Op. 1. jelzést viselő *B-dúr trió* 1846 körüli megjelenése – tehát a szerzői opus-számozás újakezdése – előtt keletkezett.

Kéziratok: **No. 1–6.:** 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 283 (részben au. sz.); 2.) OSzK Zt, Ms. mus. 284 (m. sz.); **No. 1.:** Kézsmárk, Zeneiskola, *Mus IX.* 239 (sz. „Œuvre 1” megjelöléssel); **No. 2.,** korai verzió: OSzK Zt, Ms. mus. 486 (befejezetlen au. part.); **No. 3.:** ZTI (*Major Ervin hagyatéka*, C-250, a szerző által tréfás, megtévesztő „7tes Quartett” felirattal ellátva: au. sz.)

Közreadások: **No. 3.** (tévesen, mint „7. vonósnégyes”-t): közreadta Bónis Ferenc: Dob, 1998 (part. és sz.); **No. 3.,** II. tétel (tévesen, mint a „7. vonósnégyes” részletét) közli: BÓNIS 1995, 89–96.

Ajánlások a kéziratokon: **No. 1.:** „Herrn Major v. Thun”; **No. 2.:** Herr Hauptmann v. Gertnernek; **No. 3.:** „...zugeeignet seinem Freunde Ignaz Pfeffer von M. G. Brand”; **No. 4.:** barátjának, Turányi Károlynak; **No. 5.:** „Herrn Bernhard Lachenbacher”; **No. 6.:** Hunyadi János Keresztély orvos-zeneszerzőnek.

Főbb irodalom: az opus-számozás kérdéséhez: BÓNIS 1960, 40–41.; **No. 1., 2. és 5-höz:** KOVÁCS 2011; **No. 3-hoz:** BÓNIS 1989a, 168–169.; BÓNIS 1995, 86–88. (mindkettőben tévesen, mint „7. vonósnégyes”-t tárgyalva)

Megjegyzések: a kvartettek egykorú előadásával kapcsolatosan csupán dátum nélküli említésekről tudunk. Egyetlen konkrétan ismert időpont a PZE 1871. március 11-i hangversenye, amelyen az *1. vonósnégyes* hangzott fel (LEGÁNY 1976, 261.).

3.

Ballada (hegedűre és zongorára, cisz-moll)

Ismeretlen és befejezetlen(?) mű

Keletkezés: a → *Kézirat* 1841. március 4-i dátumot visel.

Kézirat: 1948-ban a Beliczay-család hagyatékában volt, holléte jelenleg ismeretlen

Főbb irodalom: SONKOLY 1948

4.

Grand nocturne (hegedűre, gordonkára és zongorára; D-dúr: I. *Marche*; II. *Menuetto*; III. *Thema con variazione*; IV. *Scherzo*; V. *Finale*)

Keletkezés: 1843 körül(?); keltezés a *Scherzo* tétel kéziratán: „*Scherzo, composée par M. G. Brand[.] Pesth le 29 août [1]843.*” Önmagában e felirat is valószínűvé teszi, hogy a *Grand nocturne* egymástól eredetileg (részben) függetlenül keletkezett tételekből összeállított füzer.

Kéziratok: a teljes mű: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 1654 (au. sz.); 2.) OSzK Zt, Ms. mus. 11.749 (XX. század végi m.: Kassai István); a *Scherzo*: Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, Musikabteilung (*Mus.ms.autogr. Brand, M. G. 1 N*; RISM ID no.: 464130116; au. part.)

Főbb irodalom: BÓNIS 1995, 83–85.

5.

Vonóshatos (két hegedűre, két mélyhegedűre és két gordonkára; c-moll)

Keletkezés: befejezési dátuma: 1844. augusztus 30 (→ *Kézirat* 1.)

Kéziratok: OSzK Zt, Ms. mus. 978 (au. part.); Ms. mus. 1091 (sz.)

Főbb irodalom: GOMBOS 2006

6.

Zongoraverseny szeptett-kísérettel (a kísérőhangszerek: fuvola, hegedű 1–2, mélyhegedű 1–2, gordonka, gordon)

Keletkezés: Káldor János adata szerint: 1844

Kéziratok: OSzK Zt, Ms. mus. 485/2 (au. part. a hét kísérőhangszer anyagával, zongorasz. nélkül); OSzK Zt, Ms. mus. 485/1 (7 db. au. sz.)

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 15., 59.

Megjegyzés: a *Zongoraverseny (VII/3.)* zenekari kíséretének (talán nyomtatási célokra készült) szerzői átirata

7.

Premier Trio, Op. 1 (hegedűre, gordonkára és zongorára; B-dúr)

Kézirat: OSzK Zt, Ms. mus. 11.748 (XX. század végi m. part.: Kassai István)

Közreadás: Haslinger, Wien, 1846 eleje(?) (jelzi: WAM 1846. március 14.)

Ajánlás: „à Madame Thérèse Bræuer”

Megjegyzések: Az első Mosonyi-mű, amely megjelent nyomtatásban. Bræuer Teréznek, Bræuer Ferenc pesti komponista és *regens chori* hitvesének szól a *Wiegenlied (V/5.)* ajánlása is, Bræuer Teréz volt azonkívül a *Zongoraverseny (VII/3.)* bemutatójának szólistája.

8.

Ünnepi zene (zongorára, négy kézre)

Közreadás: R, 1861; 2. kiadás: 1869 (MONA 1989, 404.)

Dokumentált előadások a szerző életében: Eger, 1862. április 7. (Újfalvy Mihály és Berkó Aladár: BÁRDOS 1987, 240.); Lugos, 1864. december 3. (Wusching Paulina és Felsmann János: OSzK PKt, a LDZ Évkönyve); Szekszárd, 1870. október 22. (Liszt Ferenc és Siposs Antal: LEGÁNY 1976, 52.)

Megjegyzések: a mű az azonos címet viselő zenekari darab szerzői átirata (**VII/8.**). Mosonyi programot is mellékel az első kiadáshoz (közreadta: BÓNIS 1960, 138–139.; MONA 1989, 404.).

9.

Az égő szerelem hármasszínű (A piros rózsák. A liliomok. A babér. 3 részből álló zene költemény, zongorára, 4 kézre)

Közreadások: 1.) R, 1864, a ZL 10. mellékleteként (1864. június 30.); 2.) *Régi magyar négykezesek*, közreadják: Szávai Magda, Veszprémi Lili, EMB, ³1985; 3.) Neuma Zeneműkiadó Budapest EN 987.

Megjegyzések: 1.) a harmadik tétel szerzői átírat *A honvédek – zenekari fantázia* kezdőszakasza nyomán (VII/5.). 2.) Előadását „Gömörmegye két jeles s kedves leányától” egyéb konkrétumok nélkül említi: ZL. 1864. augusztus 4.

IX.

ZONGORAMŰVEK KÉT KÉZRE

1.

Drey Klavierstücke, Op. 2 (1. Gebet nach überstandener Gefahr; 2. Bei dem Brautkranz winden; 3. Romanze / Abschied der Braut aus dem Elternhause)

Közreadások: 1.) R, 1855 (három füzetben); 2.) KASSAI 2006

Ajánlás: „Fräulein Helene Mirosavlevits”

Főbb irodalom: KASSAI 2006

Megjegyzés: ahogy Kassai István feltételezi, a ciklust esküvői ajándéknak szánta a komponista; az →*Ajánlás* címzettje, Mirosavlevits Ilona (1828. december 22. – 1903. augusztus 11.), 1855. november 24-én Agoraszó Miklós (1822–1887) későbbi ítélő táblabíró felesége lett.

2.

Zwey Perlen, Op. 3 (1. Die Bethaute Rose / Morgenlied; 2. Die Thrän’ im Auge / Mitternächtlich)

Közreadások: 1.) R, 1856 (két füzetben); második kiadás: 1858 után; 2.) KASSAI 2006

Ajánlás: „Frau Emma Kohen Figdor”

Főbb irodalom: KASSAI 2006

Megjegyzések: 1.) a két tétel komponálását Clara Schumann 1856. februári, pesti hangversenyei inspirálhatták. 2.) Az ajánlás címzettjének (Pest, 1836. szeptember 25 – Budapest, 1905. szeptember 10.) családja frauenkircheni gyökerű.

3.

Pusztai élet / Ábránd

Közreadások: 1.) R, 1857 (az *Erzsébet-emplény* című többszerzős albumban); további kiadásai (önálló füzetben): 1857, 1859(?); 2.) KASSAI 2006

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 19–20.; ECKHARDT 1983, 131.; MONA 1989, 400.; KASSAI 2001, 96–7.; KASSAI 2006

Megjegyzések: 1.) Az *Erzsébet-emplény* című album Erzsébet császárné első magyarországi látogatása alkalmából készült, benne Mosonyi zongoradarabja magyarosított *Gott erhalte*-idézetet tartalmaz; 2.) Liszt Ferenc 1873. december 29-én eljátszotta a művet egy budapesti irodalmi és zenei estélyen (LEGÁNY 1976, 188. és 273.).

4.

Magyar gyermekvilág (1. Gyermekbáli jelenet; 2. Katonajáték induló; 3. A kis csikós; 4. Árvaleány; 5. A kis cigány; 6. Cserebogarászat; 7. Szenderdal kis testvér mellett; 8. Kis furulyás; 9. Gyermekdal; 10. Búdal elhalt kis játszótárs felett; 11. Gyermekmesék / regélte a bácsi; 12. Búcsú)

Közreadás: 1.) R, 1859 (három füzetben, jelzi: *Hf* 1860. január 7.); 2.) Dob, 1998 (közreadta Bónis Ferenc); 3.) **No. 8., 1., 5., 6.:** KADOSA 1953a

Ajánlás: „a magyar fiatalságnak”

Dokumentált előadás a szerző életében: PV, kisterem, 1868. december 14., a hétéves Bánfi Rezső néhány darabot játszott a sorozatból (ZL 1868. december 20.).

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 25–26.; BÓNIS 1960, 83–88.; BÓNIS 2000b: 141–154.; BÓNIS 2000c; FELVÉGI 2005; BÓNIS 2015, 86.

5.

Hódolat Kazinczy Ferenc szellemének

Közreadás: 1.) R, 1859 (említi: *Hf* 1859. december 6.); 2.) MAJOR–SZELÉNYI 1954; 3.) KASSAI 2006

Feltételezett bemutató: 1859. december 10., Kiskunhalas, Városháza tanácsterme, Kazinczy-ünnep, Peák B. (*Hf* 1859. december 17.); *További dokumentált előadás a szerző életében:* 1869. december 12., Magyar Tudományos Akadémia, Bertha Sándor (LEGÁNY 1976, 255.).

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 24–25.; ECKHARDT 1983, 131.; BÓNIS 1989b, 186; KASSAI 2006

Megjegyzések: 1.) nagyzenekari hangszerelése: **VII/7.**; 2.) Dohnányi Ernő 1931. augusztus 23-án, a Magyar Rádióban játszotta el a darabot (emlékest Kazinczy Ferenc halálának centenáriumán, 20 órai kezdettel: SÁVOLY 2004, 305–6.).

6.

Tanulmányok zongorára / a magyar zene előadásának képzésére (1. Gyermek játszísággal; 2. Kedélyesen; 3. Érzéssel; 4. Pajkosan; 5. Ábrándozva; 6. Vidoran; 7. Mély bánattal; 8. Kellemesen; 9. Lelki örömmel; 10. Lakadalmiasan; 11. Dacosan; 12. Népiesen; 13. Andalogva / Fátyol modorában; 14. Gyöngéden; 15. Szívélyesen / Romance; 16. Élénken; 17. Harciasan; 18. Lovagiasan; 19. A csalogány panasza Egressy Béni felett / Elegie; 20. Patriarkailag)

Közreadások: 1.) R, 1860 (négy füzetben); 2.) KASSAI 1996; **No. 13.**: *Apollo* 1876, 161.; **No. 18.**: a PH mellékleteként, 1880-as évek; **No. 14., 11., 8., 13., 19., 20.**: KADOSA 1953b

Főbb irodalom: KÁLDOR 1936, 32–39.; BÓNIS 1960, 120–125.; KASSAI 1996; a **No. 18**-hoz: KASSAI 2001, 97–98.

Megjegyzés: a méltatások között különleges helyet foglalnak el Richard Wagner **No. 13**-ra vonatkozó sorai (id. Ábrányi Kornélhoz írt, és a ZL 1863. augusztus 20-i számában, magyar nyelven közzétett levél).

7.

Magyar zeneköltemény

Közreadások: 1.) R, 1860 (jelzi: Hf 1860. május 1.), a mű részletének facsimile újraközlése: ECKHARDT 1983, 142–144.; 2.) KASSAI 2006

Ajánlás: „Rosti Ágnes asszonynak mély tisztelettel”

Főbb irodalom: BÓNIS 1960, 119–120.; KASSAI 2006

Megjegyzés: az ajánlás címzettje, barkóczi Rosty Ágnes Katalin Anna (Pest, 1825. szeptember 21. – Iharos, 1913. május 9.), báró Eötvös József felesége volt.

8.

Gyász hangok Széchenyi István halálára

Keletkezés: 1860, Bertha Sándor közlése szerint (VÚ 1883. október 7.) egy nap alatt (1860. április 8-át, Széchenyi halálát követően); Kassai István feltételezése szerint viszont már korábban készen állhatott a tétel (KASSAI 2006, 69.).

Közreadások: 1.) R, 1860 (jelzi: *Hf* 1860. május 1.); 2.) Magyar Kórus, az *Énekszó* 51. számának (1942. I. 1.) mellékleteként; 3.) MAJOR–SZELÉNYI 1954; 4.) SZABOLCSI 1955, 137*–140*; 5.) KASSAI 2006.

Főbb irodalom: KASSAI 2006

Megjegyzések: 1.) nagyzenekari hangszerelése: **VII/6.**; 2.) később Liszt Ferenc is fölhasználta a mű ostinatóját saját kompozícióiban (*Trauervorspiel und Trauermarsch* [LW A334]; *Historische ungarische Bildnisse*: No. 3: *Ladislaus Teleky* [LW A335/3; 1885, az LW A334 nyomán]).

9.

Leopold Komáromy'sche Einladungskarte

Keletkezés: 1860

Kézirat: OSzK Zt, Ms. mus. 3483 (au.), felirata: *Leopold Komáromy'sche Einladungskarte, harmonisirt von Mosonyi Mihály Pest (1860)*

Közreadás: KASSAI 2003; KASSAI 2005

Főbb irodalom: BÓNIS 1989a, 169.; KASSAI 2005 (a mű kódolt üzenetének pontos megfejtésével)

Megjegyzés: tízütemnyi zenei tréfa, kódolt üzenetet tartalmazó basszusszólammal

10.

Banderium induló

Közreadás: 1.) Rózsavölgyi, Pest, 1867 (jelzi: *VÚ* 1867. június 9.); 2.) KASSAI 2003

Főbb irodalom: KASSAI 2003

TOVÁBBI MŰVEK

X.

ÁTDOLGOZÁSOK, ÁTIRATOK, HANGSZERELÉSEK, KORREKCIÓK

1.

Julius Hoven: Ruderlied, átírás férfikarra és zenekarra

Kézirat: OSzK Zt, Ms. mus. 1323

Bemutató: 1843. november 19., P-BH

Főbb irodalom: BÓNIS 1960, 41.

2.

Gaetano Magazzari: Römische Volkshymne, átírás vegyeskarra és zenekarra

Kéziratok: OSzK Zt, Ms. mus. 1417; Ms. mus. 2165

Bemutató: 1847. december 25., P-BH, v: Bräuer Ferenc(?) (WATH 1848. január 8.)

Főbb irodalom: BÓNIS 1989a, 179–80.

Megjegyzés: Magazzari műve IX. Piusz pápa trónra lépésének alkalmára keletkezett (1846), majd a következő évben jelent meg nyomtatásban.

3.

Benyovszky[.] Nagy Opera 3 felvonásban Dopplertől[.] Zongorára alkalmazá Brand Mihály (két kézre)

Keletkezés: 1847. szeptember 29. (az opera bemutatója) után

Közreadás: Tr, 1848 (6 füzetben, jelzi: Hd 1848. március 4.)

Megjegyzések: 1.) Mosonyi első műve, amely idehaza jelent meg nyomtatásban. Doppler Ferenc szerzői dedikációját tartalmazó példány (1851. X. 21-i dátummal): L, M 46477. 2.) Doppler Ferenc operájáról lásd: NÉMETH 2000, 54–56.

4.

Claude Joseph Rouget de Lisle: La Marseillaise, átírás baritonszólóra, vegyeskarra és zenekarra, Mátray Gábor magyar szövegére

Keletkezés: 1848. április

Kézirat és sokszorosított szölamanyag: OSzK Zt, Ms. mus. 1412 (au. part., m. zenekari és litografált énekkari sz.)

Főbb irodalom: BÓNIS 1960, 59.

Megjegyzés: a NZ 1848 áprilisában tervbe vett, utóbb elmaradt hangversenyén csendült volna föl a mű. Mosonyi 1848. május 12-én a Zenedének ajándékozta a partitúrát (NEMZETI ZENEDE 2005, 39.).

5.

Franz Schubert: Erlkönig, a kíséret hangszerelése nagyzenekarra

Keletkezés: 1850. február 27. – 1850. március 2. (→*Kézirat 1.*)

Kéziratok: 1.) OSzK Zt, Ms. mus. 3420 (au. part.); 2.) BMC, MKT 7309: gordonkaszólam (1 db.)

Bemutató: NSz, 1850. március 31., Stéger Ferenc (tenor) és a P-BH, v: Erkel Ferenc (műsorlap: OSzK SzT; említi: NEMZETI ZENEDE 2005, 94.)

6.

Ludwig van Beethoven: Tremate, empi, tremate op. 116, átírás szoprán-, tenor-, basszusszólóra és zenekarra

Keletkezés: befejezési dátum: 1856. március 20.

Kézirat: OSzK Zt, Ms. mus. 4216 (au. part. és sz.)

Főbb irodalom: BÓNIS 1989a, 169.

Megjegyzés: Mosonyi hangszerelésének kiindulópontja a Beethoven-mű 1826-ban közreadott énekes zongorakivonata lehetett.

7.

Két népdal (g-moll rapszódia), zongorára, két kézre

Közreadás: 1.) a ZL 1. mellékleteként (1860. december 5.); 2.) KASSAI 2003

Ajánlás: „Barkassy Hermina kisasszonynak”

Dokumentált előadások a szerző életében: Eger, 1862. április 7., Újfalvy Mihály (BÁRDOS 1987, 240.); Lugos, 1863. augusztus 20. (OSzK PKt)

Főbb irodalom: ZL 1860. december 5. (73–75.: id. Ábrányi Kornél és szerzői önismertetés); BÓNIS 1960, 157–159.; KASSAI 2001, 99–101.; KASSAI 2003

Megjegyzések: 1.) a FÜREDY–BOGNÁR 1851 gyűjtemény nyomán feldolgozásra került dalok szövegkezdetek: „Kitették a holttestet az udvarra” és „Csősz leszek én a nyáron”. 2.) Kassai István műfaji besorolás szerint rapszodiának nevezi a négy testvérdarabot (X/7–10.). 3.) Az ajánlás címzettje (1846. április 3. – 1920) Tormay Cécile író nő édesanyja volt.

8.

Két népdal (f-moll rapszódia), zongorára, két kézre

Közreadás: 1.) a ZL 2. mellékleteként (1861. március 27.); 2.) KASSAI 2003

Ajánlás: „Török Gabriella kisasszonynak”

Főbb irodalom: KASSAI 2001, 99–101.; KASSAI 2003

Megjegyzés: a FÜREDY–BOGNÁR 1851 gyűjtemény nyomán feldolgozásra került dalok szövegkezdetek: „Az ég alatt, a föld színén” és „Már ezután nem is bánom”.

9.

Három népdal (a-moll rapszódia), zongorára, két kézre

Közreadás: 1.) a ZL 3. mellékleteként (1861. július 3.); 2.) KASSAI 2003

Ajánlás: „Manno Irma kisasszonynak”

Főbb irodalom: KASSAI 2001, 99–101.; KASSAI 2003

Megjegyzés: a FÜREDY–BOGNÁR 1851 gyűjtemény nyomán feldolgozásra került dalok szövegkezdetek: „Bús az idő, bús vagyok én magam is”, „Még azt mondja az anyám” és „Nézz rózsám a szemembe”.

10.

Három népdal (d-moll rapszódia), zongorára, két kézre

Közreadás: 1.) a ZL 4. mellékleteként (1861. október 3.); 2.) KASSAI 2003

Ajánlás: „Kubinyi Krisztina kisasszonynak”

Főbb irodalom: KASSAI 2001, 99–101.; KASSAI 2003

Megjegyzések: 1.) a FÜREDY–BOGNÁR 1851 gyűjtemény nyomán feldolgozásra került dalok szövegkezdetek: „Bezárom már bús szívemet”, „Mariskám, Mariskám” és „Nagy gazda volt az apám”. 2.) Az ajánlás címzettje elismert zongoraművész volt.

11.

Egressy Béni: Szózat, átdolgozás zongorára, két kézre

Közreadás: 1.) ZL 1861. január 16.; 2.) KASSAI 2001, 101–102.; 3.) KASSAI 2003

Főbb irodalom: KASSAI 2001, 101–102.; KASSAI 2003

Megjegyzés: 1.) a jegyzékrész kronologikus elrendezési elve a **X/7–10.** darabok összetartozása miatt mellőztetett. 2.) *Szózat*-idézetet vagy -reminiscenciát számos korábbi és későbbi Mosonyi-műben megtalálhatunk. További Mosonyi-átirat(ok) a *Szózat*ból: **X/30.** és **XI/2.**

12.

Újévi ajándék. Hat magyar dallam Bernát Gáspártól, zongorára átírta Mosonyi Mihály (két kézre)

Közreadás: 1.) R, a ZL 1862. január 2-i számának számozatlan mellékleteként; 2.) KASSAI 2003

Ajánlás: „a hazai zeneifjúságnak”

Főbb irodalom: KASSAI 2001, 102.; KASSAI 2003

13.

Magyar ország fényes csillag (versszöveg: Thaly Kálmán): Bors Károly zongorakíséretes dalának újraharmonizálása, dallamkorrekciókkal

Közreadás: ZL 1862. február 6.

Megjegyzés: a Mosonyi által átdolgozott verzió később Bors Károly szerzeményeként, de Mosonyi nevének feltüntetése nélkül(!) jelent meg: ZÁGONYI 1864 (benne a No. 1. Bors Károly szóban forgó szerzeménye).

14.

Kitárom reszkető karom kedves lábaidnál... (2. strófa: „Hogy álmom édesebb legyen, messze határon túl...”): ismeretlen szerző zongorakíséretes dalának teljes átdolgozása

Közreadás: ZL 1862. május 1.

15.

Magyar zene, melyet Palotási János Galgóczi emlék c. műve után kidolgozott Mosonyi Mihály, zongorára, két kézre

Közreadás: 1.) a ZL 5. mellékleteként (1862. május 1.); 2.) KASSAI 2003

Ajánlás: „Palotási János úrnak”

Dokumentált előadás a szerző életében: Lugos, 1864. február 8., Felsmann János (OSzK PKt, zenei kisnyomtatványok, a LDZ Évkönyve)

Főbb irodalom: KASSAI 2001, 103.; KASSAI 2003

16.

Gulyásnóta, két magyar dallam feldolgozása, zongorára, két kézre

Közreadás: 1.) ZL 1862. október 30.; 2.) KASSAI 2003

Főbb irodalom: KASSAI 2001, 102–103.; KASSAI 2003

17.

Nem vagy te szép, azt mondom én (versszöveg: Rákosi László): Zágonyi György zongorakíséretes dalának újrahrmonizálása, dallamkorrekciókkal

Közreadás: ZL 1863. január 8.

Megjegyzés: a Mosonyi által átdolgozott verzió később Zágonyi szerzeményeként, de Mosonyi nevének feltüntetése nélkül(!) jelent meg: ZÁGONYI 1864 (No. 11.).

18.

Tiszán innen, Tiszán túl (versszöveg: Rákosi László): Zágonyi György zongorakíséretes dalának újracharmónizálása, dallamkorrekciókkal

Közreadás: ZL 1863. február 19.

Megjegyzés: a Mosonyi által átdolgozott verzió később Zágonyi szerzeményeként, de Mosonyi nevének feltüntetése nélkül(!) jelent meg: ZÁGONYI 1864 (No. 10.).

19.

Rákóczi-induló, zongorára, két kézre

Közreadás: 1.) két részben, a ZL 1863. január 22-i és január 29-i számaiban; 2.) KASSAI 2003

Főbb irodalom: KASSAI 2003

Megjegyzés: Mosonyi feldolgozásának alapja a *Rákóczi-induló* Hajdu László által közölt dallamváltozata volt.

20.

A régi Rákóczi-nóta, zongorára, két kézre

Keletkezés: a →*Kéziraton* 1863. szeptember 27-i keltezés szerepel

Kézirat: OSzK Zt, Ms. mus. 6126 (au.)

Közreadás: KASSAI 2003

Főbb irodalom: KASSAI 2003

Megjegyzés: Mosonyi feldolgozásának alapja a Hajdu László által közölt dallamváltozat volt.

21.

„Fel fel a vérző kebelről» négyes férfikarra alkalmazta Mosonyi Mihály”

Ismeretlen mű

Feltételezett bemutató: NM, 1863. március 8., Egyetemi Dalegylet, v: Eltér Antal (ZL 1863. március 12.)

Megjegyzések: 1.) egyetlen tudósítás a mű létéről a ZL 1863. március 12-i, hivatkozott közlése.
2.) A Mosonyi által feldolgozott, „Fel, fel e vérző kebelről” szövegkezdetű dallam helyet kapott

a *Két pisztoly* című népszínmű Erkel Ferenc által összeállított zenéjében (1844), annak nyomán: FÜREDY–BOGNÁR 1851, 32. szám. 3.) A talányos sorsú népdalfeldolgozások füzérének (XI/3.) része lehetett (volna) ez a mű is.

22.

„Mutatvány-pédák / hogy lehetne a katolikus egyházi énekeket a magyar zene rythmusa s szelleme szerint átalakítani? közli: Elemy Sándor s jegyzetekkel kíséri Mosonyi Mihály”

Közreadás (Mosonyi dallamkorrekcióival): ZL 1863. március 19., május 7., május 14., augusztus 13., augusztus 20.

Megjegyzés: számos egyéb korrekciós javaslat látott napvilágot Mosonyi tollából – különféle szerzők műveihez szólóan – a *Zenészeti Lapokban*, az 1860-as évtized folyamán.

23.

„Mariskám, Mariskám...”, dalátírat férfikarra

Ismeretlen mű

Dokumentált előadás a szerző életében: Békés, központi iskola terme, 1864. március 28., Békési Dalárda (ZL 1864. április 21.)

Megjegyzések: 1.) egyetlen tudósítás a mű létéről a ZL 1864. április 21-i, hivatkozott közlése. 2.) A „Mariskám, Mariskám” szövegkezdetű dallamot már *d-moll rapszódia*jában (X/10.), FÜREDY–BOGNÁR 1851 (67. szám) nyomán feldolgozta Mosonyi. 3.) A talányos sorsú népdalfeldolgozások füzérének (XI/3.) része lehetett (volna) ez a mű is.

24.

Szabad gondolatok, szerzé szabadi Frank Ignác, zongorára átdolg.: Mosonyi Mihály

Közreadás: 1.) R, 1864; 2.) KASSAI 2003

Ajánlás: „Tausig Károly úrnak”

Főbb irodalom: KASSAI 2003

Megjegyzések: az ajánlás címzettje hangversenyeket adott Pesten, 1864. márciusában és áprilisában, akinek számára babérkoszorút nyújtott át Mosonyi az április 3-i búcsúest után (ZL 1864. április 7.). Március 28-i hangversenyén Tausig eljátszotta Mosonyi egyik azonosítatlan népdal-átíratát (rapszódiaját) is: a X/7–10. darabok valamelyikét (Hf 1864. március 31.).

25.

Liszt Ferenc: Esztergomi mise (Graner Fest-Messe), átirat zongorára, négy kézre

Kézirat: L, M 46.921 (zongorakiv. vokális szólamokkal, részben au.)

Keletkezés: 1860–64

Közreadás: 1.) Dunkl–Rózsavölgyi, Wien–Pest, 1865 (jelzi: ZL 1865. május 11.); 2.) Mosonyi nevének jelzése nélkül: Schuberth, Leipzig, 1872

Főbb irodalom: DOMOKOS 2016

Megjegyzés: Mosonyi átiratának alapja Liszt 1859-ben megjelent partitúrája volt.

26.

„Ludwig van Beethoven’s sämmtliche Sinfonien für Pianoforte zu 4 Händen, arrangirt von Michael Mosonyi” (L. v. Beethoven kilenc szimfóniájának négykezes zongoraátirata)

Keletkezés: 1864–66, az első hír a munka megkezdéséről (kiadói ötlet nyomán): ZL 1864. június 16.

Közreadás: R, 1866 (az első kötet megjelenését jelzi: ZL 1866. március 25.)

27.

„25 magyar népdal, szerzé és Mosonyi Mihály által zongorakísérettel ellátva kiadja Füredi Mihály” (I. Világoskék a csillagos éjszaka; II. Csókja olyan, mint a méz; III. Hej! Be fényes csillag; IV. Csaplárosné, piros virág; V. Befordúltam a konyhára; VI. Megint húzzák; VII. Ez az én szeretőm; VIII. Te vagy, te vagy, barna kislány; IX. Barna menyecskének; X. Nem gondolok a világon senkire; XI. Naptól virít; XII. Nem nézek én, minek néznék?; XIII. Húzd rá, cigány; XIV. Zöldleveles, fehér virágos ákácfa; XV. Temetésen láttalak én; XVI. Fölleg borul az erdőre; XVII. Kedves barna kisleány; XVIII. Reszket a bokor, mert; XIX. Nem ért engem a világ! (Románc); XX. Nagy kín nyomor közt (Románc); XXI. Törött ágról; XXII. Hejh nekem hát vigasztalást mi sem ad?; XXIII. Szép a csikó; XXIV. Huszár vagyok; XXV. Te vagy az én violám)

Keletkezés: 1866 (első híradás a tervbe vett munkáról: ZL 1866. január 28.)

Közreadás: R, 1866

Részleges bemutató (nem ismert, pontosan hány dal hangzott fel a kötetnyi közül, és melyek voltak azok): PV, 1866. február 18., Füredi Mihály – ének, Mosonyi Mihály – zongora

Főbb irodalom: SZIKLAVÁRI 2018/2, 76–82.

Megjegyzések: 1.) A részleges bemutató alkalma volt az egyetlen (ismert) nyilvános esemény, amikor Mosonyi a nyilvánosság elé lépett zongoristaként. 2.) Recenzió a kiadványról (id. Ábrányi Kornél): ZL 1866. október 21. 3.) a XVI. dal melódiája nem azonos Mosonyi saját megzenésítésének dallamával (*Hat népdal Tóth Kálmán költeményeire: V/10.*).

28.

Bertha Sándor: Férfikar a koronázási ünnepélyek alkalmára, Mosonyi Mihály rézfúvós kíséretével (szöveg: Bertha Sándor, kezdete: „Szent István szent koronája”)

Ismeretlen átirat

Keletkezés: 1867. május (ZL 1867. június 2.)

Megjegyzések: Bertha Sándor beharangozott művét jelzi: ZL 1867. május 19. Mosonyi rézkarkíséretével énekelte volna el az összes pesti és budai dalegylet, a koronázási ünnepélyek részeként tartott fáklyásmeneten (ZL június 2.). Az esemény végül elmaradt (ZL június 9.). Bertha Sándor férfikara megjelent: R, 1867. A mű későbbi, parafrázisszerű zongoraátirata: *Hymne de sacre du roi de hongrie. Arrangé pour le Piano par Alex. de Bertha.* Paris, G. Brandus et S. Dufoir [é. n.].

29.

Kéthangú Magyar Dalok Gyűjteménye, szoprán–alt vagy tenor–bariton hangra átírta, zongorakísérettel ellátta Mosonyi Mihály. 1. Erkel Ferenc: Himnusz

Közreadás: Rózsavölgyi, Pest, 1867

30.

Kéthangú Magyar Dalok Gyűjteménye, szoprán–alt vagy tenor–bariton hangra átírta, zongorakísérettel ellátta Mosonyi Mihály. 2. Egressy Béni: Szózat

Közreadás: Rózsavölgyi, Pest, 1867

31.

Hertelendy ezredesnek indulója Ulmnál (1805) (szövegkezdet: „Hát fiaim, ti vitéz nevetek”)

Verziói:

1.) vegyeskarra és zenekarra

Keletkezés: 1869 eleje (a folyamatban levő munkát jelzi: ZL 1869. január 10.)

Kézirat: OSzK Zt, Ms. mus. 4284

Bemutató: PV, kisterem, 1869. III. 4., a PZE hangversenyének záró számaként, v: Thern Károly vagy Thill Nándor (ZL 1869. március 7.; LEGÁNY 1976, 254.)

2.) énekhangra és zongorára (=VI/3.)

Közreadás: R, 1869(?)

3.) zongorára

Közreadás: 1.) R, 1869; 2.) KASSAI 2003

Ajánlás: „Gróf Festetich Pál úr ő méltóságának, a pesti zenekedvelők egylete elnökének, mint a szépművészetek lelkes pártfogójának”

Főbb irodalom: KASSAI 2003

Megjegyzések: 1.) az induló főrészének zenei anyaga kölcsönzött, míg a *Trio* Mosonyi önálló szerzeménye. 2.) *Verzió 1.* bemutatóján Mosonyi is közreműködött nagybőgőn. A közönség megismételtette a darabot (FL 1869. március 6.). Ugyanez a lap így ír a hangszerelésről: „Mosonyi a Zellner eljárását követte, ki történeti hangversenyei iránt csakis hasonló módon tudott érdeket kelteni. Így hangszerelve, az egyszerű Hertelendy-induló hatalmas benyomást tesz. A dobok az ágyúk dőrejét utánozzák, a zenekar a csaták viharaként zúg”.

XI.

TERVEZETT VAGY TALÁNYOS UTÓÉLETŰ MŰVEK

1.

Ismeretlen Czuczor Gergely-megzenésítés (vagy csupán kompozíciós terv 1859-ből). Bartalus István említi a BH 1860. január 5-i számában, mint Hollósy Kornélia operaénekesnő számára készült vagy készülő kompozíciót. (A közlést azután, változatlan tartalommal, több korabeli lap is átvette: PN január 6., Hf január 7.). De már a Hf 1859. december 15-i közlése ugyanerre a műre vonatkozatható, mely a NZ 1860. januári Tinódi-émlékhangversenyének egyik száma lett volna. A hangverseny végül elmaradt.

2.

„Szózat Mosonyi Mihálytól” (szimfonikus zenekarra)

Ismeretlen mű 1860-ból (Egressy Béni *Szózata* nyomán). Említi: VÚ 1860. december 9, mint a soron következő három filharmonikus hangverseny műsorának egyik számát. Elképzelhető, hogy már a ZL 1860. október 17-i közlése („A philharmoniai választmány Mosonyinak három jeles művét vette fel e tél folytántartandó hangversenyei műsorába”) is erre az alkotásra vonatkozik, a beharangozott „három jeles mű” közül ugyanis csak kettő került a közönség elé (*Gyász hangok...*, *Ünnepi zene*).

3. „magyar népdalok kardalosítása” (magyar népies dallamok átírása férfikarra gyűjteményes kötetként, a dalárdák számára)

Ismeretlen kötet terve 1864-ből, említi: ZL 1864. április 21., a Rózsavölgyi cégnél meghatározatlan idő múlva megjelenő kiadványként. Az átíratok publikált sorának része lehetett volna például: **X/21.** és **X/23.**

4.

Liszt Ferenc *Koronázási miséjének* tervezett átírata zongorára, négy kézre

Az átírat tervét – mint a Rózsavölgyi cégnél meghatározatlan idő múlva megjelenő kiadványt – már a ZL 1867. június 16-i száma említi. Liszt röviddel Mosonyi halála után (1870. november 9.), Schuberth kiadónak írt levele szerint mégsem készült el az átírat (idézi: DOMOKOS 2016, 315.).

XII.

TÉVESEN MOSONYINAK TULAJDONÍTOTT MŰVEK; MOSONYINAK TULAJDONÍTOTT, DE NEM LÉTEZŐ MŰVEK

– VÁLOGATÁS –

1.

„7. vonósnégyes”: nem létező mű (azonos a 3. vonósnégyessel), lásd: **VIII/2.**

2.

„**Románc hegedűre**”: ellentétben BÓNIS 1960 (276.) és BÓNIS 2000 (29.) közléseivel, Reményi Ede átírata szólóhegedűre Mosonyi *Magyar románca* nyomán. Reményi elsőként Pesten, 1861. december 22-én adta elő nyilvánosan. A *PN* 1861. december 21-i és a *VÚ* december 22-i száma egyaránt egyértelművé teszi Reményi szerzőségét. Az átírat egyik lehetséges alapja: *Tanulmányok zongorára...*, 15. szám (IX/6.).

3.

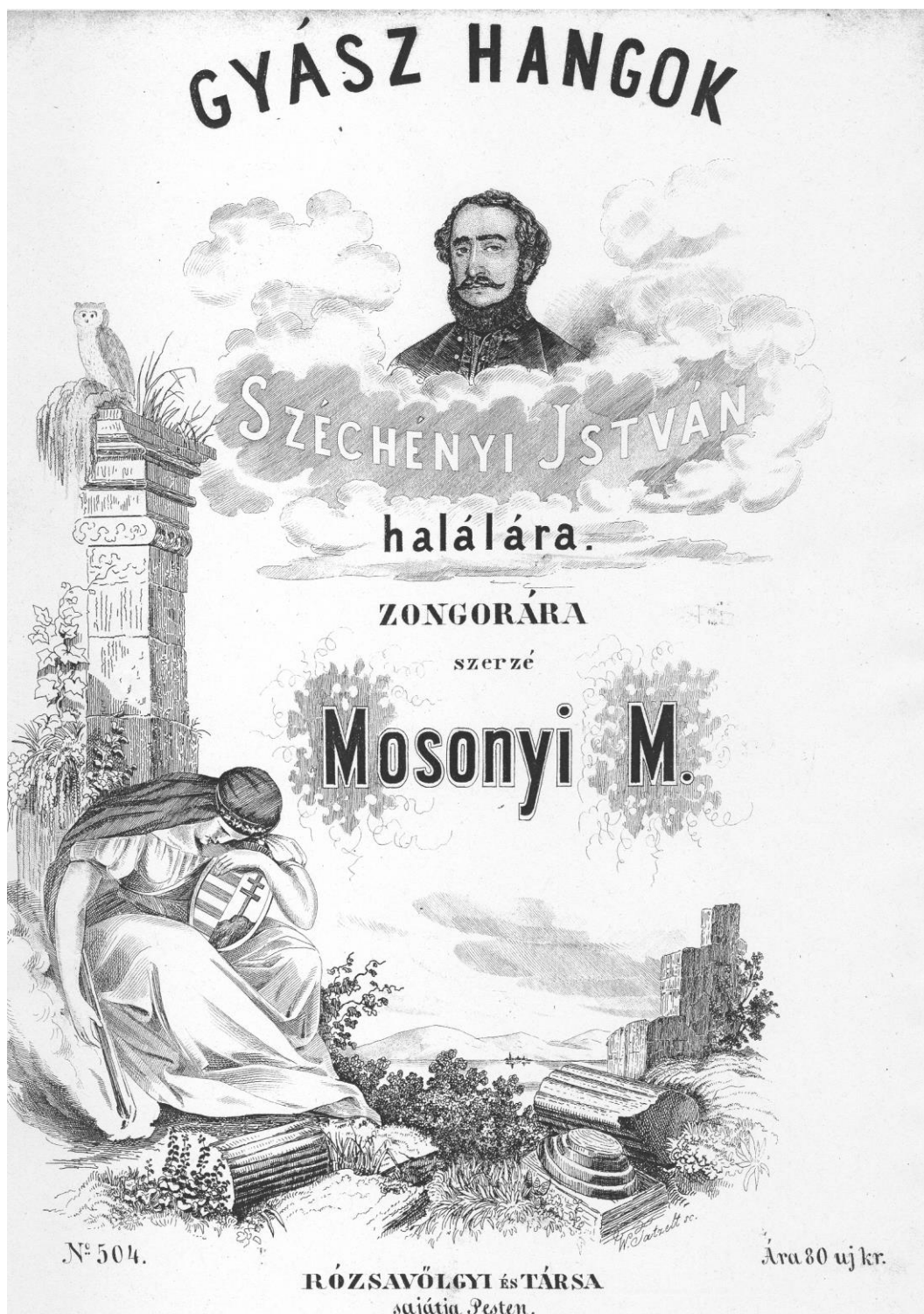
„**Variációk Elemy Sándor dallamára**” / „**Változatok Elemy Sándor dallamára**”: az 1863-ra datált zongoramű kottája (BÓNIS 1960, 276.; BÓNIS 2000, 29.) sehol sem található meg, leírását semmilyen szakirodalmi munka nem tartalmazza. A gyaníthatóan téves közlés háttérében Elemy Sándor és Mosonyi Mihály munkakapcsolatának jellege állhat (Mosonyi korrekciói Elemy dallamaihoz): **X/22**. A problémáról lásd még: KASSAI 2001, 98.

4.

Két, szerzőmegjelölés nélküli vonósnégyes a XIX. század közepéről (Esz-dúr és d-moll), partitúráik: OSzK Zt, *Ms. mus.* 3478; Mosonyinak való téves könyvtárosi tulajdonítás. A kottaanyag nem Mosonyi kézírása, semmi sem utal az ő szerzőségére. A valószínűségnek ellentmond az tény is, hogy Mosonyi egységes gyűjteményekbe rendezte hat vonósnégyesének kottaanyagát.

5.

Kézírtos dalfüzet (énekhangra és zongorára): OSzK Zt, *Ms. mus.* 6086; Mosonyinak való téves könyvtárosi tulajdonítás.

A mű zongoraverziójának címlapja (1860)